

Arvonlisäveron vaikutus mikro- ja pienyrityksen maksuvalmiuteen

Julia Parhankangas



Tekijä(t) Julia Parhankangas	
Koulutusohjelma Liiketalouden koulutusohjelma	
Opinnäytetyön nimi Arvonlisäveron vaikutus mikro- ja pienyrityksen maksuvalmiuteen	Sivu- ja liitesivumäärä 47 + 2
<p>Arvonlisävero on yleinen kulutusvero, jota maksetaan lähes kaikista tavaroista ja palveluista. Arvonlisäveroa suoritetaan Suomessa liiketoiminnan muodossa tapahtuvasta tavaroiden ja palveluiden myyntitoiminnasta.</p> <p>Opinnäytetyön tavoite on selvittää, kuinka arvonlisäveron suorittaminen vaikuttaa mikro- ja pienyritysten taloudelliseen tilanteeseen ja sen myötä maksuvalmiuteen. Tarkasteltavana on myös, millaisin muutoksin ja muutosehdotuksin pienyritysten maksuvalmiutta on pyritty tukemaan. Lisäksi ajankohtaisena asiana katsotaan, miten Covid-19 pandemia on vaikuttanut arvonlisäveron suorittamiseen.</p> <p>Opinnäytetyö on rajattu käsittelemään tavaroiden ja palveluiden myyntiin sekä ostoihin liittyvää arvonlisäverotusta. Tarkasteltavana on arvonlisäveron käsittely Suomessa. Työstä rajataan pois rakentamista ja kiinteistöjä käsittelevät erikoiskysymykset. Arvonlisäverotusta käsitellään mikro- ja pienyritysten näkökulmasta.</p> <p>Työ koostuu kolmesta osasta, jotka ovat teoriaosuus, tutkimusosio ja johtopäätökset. Teoriaosuus pohjautuu kirjallisuuteen ja voimassa olevaan lainsäädäntöön. Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena käyttäen teemahaastattelua aineiston keruumenetelmänä. Tutkimustuloksia analysoitiin sisällönanalyysiä käyttäen. Tutkimus toteutettiin huhtikuussa 2021.</p> <p>Työn tuloksena päädyttiin muutamaiin johtopäätöksiin. Mikro- ja pienyritysten maksuvalmiutta on tuettu maksuperusteisella arvonlisäveron kohdistamisella, jolloin yrityksen ei tarvitse maksaa arvonlisäveroa ennen asiakkaan maksusuoritusta. Työn perusteella suositellaan, että yritykset suunnittelisivat arvonlisäverotusta välttyäkseen ikäviltä yllätyksiltä. Pandemian aikana käytössä ollut määräaikainen helpotettu maksujärjestely on keventänyt yritysten taakkaa.</p>	
Asiasanat Arvonlisäverotus, arvonlisäverolaki, verovelvollisuus, maksuvalmius.	

Sisällys

1	Johdanto	1
1.1	Opinnäytetyön tavoite ja rajaukset	3
1.2	Tutkimusmenetelmän valinta.....	4
2	Suomen arvonlisäverojärjestelmä.....	6
2.1	Arvonlisäverotus	6
2.2	Arvonlisäverovelvollisuus	8
2.3	Seuraamusmaksut ja maksujärjestely	10
2.4	Laskumerkintävaatimukset.....	12
2.5	Arvonlisäverotuksesta vapautetut toimialat ja muut erityistapaukset	13
3	Arvonlisäverotus käytännössä.....	15
3.1	Arvonlisäveron laskeminen	15
3.2	Pienyritysten verohuojennus	15
3.3	Arvonlisäveron ajallinen kohdistaminen	16
3.3.1	Suoriteperusteinen kohdistaminen	17
3.3.2	Laskuperusteisen kohdistaminen.....	17
3.3.3	Maksuperusteinen kohdistaminen	18
3.4	Arvonlisäveron käsittely kirjanpidossa	20
4	Arvonlisäverotuksen muutokset ja muutosehdotukset	22
4.1	Maksuvalmiuden parantaminen	22
4.2	Covid-19 erikoistoimenpiteet yritysten tueksi.....	22
4.3	Kasvun edistäminen ja hallintokustannuksien alentaminen	24
5	Laadullinen tutkimusprosessi	26
5.1	Aineiston keruumenetelmä.....	26
5.2	Aineiston analysointivaihe	28
6	Tutkimustulokset	30
6.1	Verokauden valinta	31
6.2	Arvonlisäverovelvollisuus ja takautuva arvonlisävero	31
6.3	Arvonlisäveron kirjanpidollinen käsittely	33
6.4	Maksurajoitteisuus ja tilitoimiston suositukset	35
6.5	Muutosehdotukset mikro- ja pienyritysten tueksi	37
7	Pohdinta.....	39
7.1	Johtopäätökset.....	39
7.2	Luotettavuuden arviointi	40
7.3	Opinnäytetyöprosessin ja oman oppimisen arviointi	42
	Lähteet	43
	Liitteet.....	48
	Liite 1. Lyhenteet.....	48
	Liite 2. Haastattelun teemat.....	49

1 Johdanto

Arvonlisävero on yleinen kulutusvero, joka kohdistuu lähes kaikkeen tavaroiden ja palveluiden myyntiin. Myyjä lisää arvonlisäveron tavarain tai palvelun myyntihintaan ja samalla harkitsee, mitkä hankintojen arvonlisäverot ovat vähennyskelpoisia. Arvonlisävero kytkeytyy näin verovelvollisen yrityksen taloushallintoon. Opinnäytetyö tutkii kotimaan arvonlisäverotusta ja sen merkityksellisyyttä yrityksen maksuvalmiuden näkökulmasta.

Vuonna 2020 alkaneen Covid-19 pandemian aikana jokaisella yritykselle on korostunut, kuinka tärkeätä kassavirran suunnittelu ja ymmärrys on. Kassavirtalaskelmalla pyritään varmistamaan riittävä maksuvalmiuden aste. Kassavirtaa suunnitellessa ensimmäisenä ei välttämättä tule ajateltua verojen merkittävyyttä. Myyntisaamisiin liittyy vero, joka yrityksen tulee suorittaa verottajalle. Arvonlisäveron maksuvelvollisuus säilyy siitä huolimatta, onko asiakas maksanut laskunsa vai ei. Merkityksellistä maksuvalmiuden kannalta on myös se, kuinka arvonlisäveron ajallinen kohdistaminen tehdään.

Maksuvalmius tarkoittaa sitä, että yritys pystyy suoriutumaan liiketoiminnan aikaansaamista maksuvelvoitteista. Kassavirtalaskelmilla yritykset pyrkivät seuraamaan rahavarojen riittävyttä. Yleisimmin maksuvalmius lasketaan suhteuttamalla rahat ja lyhytaikaiset saamiset lyhytaikaisiin velkoihin. Maksuvalmiuden heikentymisen merkkejä ovat viivästyneet suoritukset sekä maksuhäiriömerkinnät. Tällöin on kiinnitettävä huomiota erityisesti saatavien tehokkaaseen perintään, jotta rahavaroja saadaan yrityksen omaan käyttöön.

Nykytilanteessa myyntisaatavien nopea kotiuttaminen on noussut erityisen tärkeäksi. Saatavien tehokkaalla perinnällä voidaan varmistaa varojen riittävyys myös verojen maksuvaiheessa. Yrityksien on hyvä hyödyntää myös ostoihin liitetyt maksuehdot. Pidempi maksuaika mahdollistaa kassavarojen kohdistamisen. Ostovelkojen maksuaika voidaan nähdä osana yrityksen käyttöpääomaa. Myynneille olisi hyvä asettaa mahdollisimman lyhyt maksuehto, jotta varat saadaan kotiutettua nopeasti ja hyödynnettyä erilaisten hankintojen tai investointien tekemiseen.

Maksuehdot ovat osa markkinointia ja myynnin mahdollistamista. Maksuehtojen valinnassa on huomioitava mahdolliset hyödyt ja haitat. Usein toimiala, jolla yritys ja asiakkaat toimivat vaikuttaa merkittävästi maksuehdon valintaan. Yritysten välisessä kaupankäynnissä maksuehto on usein joko 14 tai 30 vuorokautta. Elinkeinonharjoittajien välisissä sopimuksissa maksuaika ei saa ylittää 30 vuorokautta, ellei siitä ole erikseen sovittu. Maksu-

aikojen viimeaikaisesta kehityksestä tekee erityisen huolestuttavaa se, että usein pidemmistä maksuajoista ei ole erikseen sovittu, vaikka edellä mainitusti laissa niin säädetään (Financelink 2020).

Kooltaan isot yritykset voivat määrätä maksuehdot jopa 60-90 päivän pituisiksi. Pienellä elinkeinonharjoittajalla tai alihankkijalla ei tällaisessa tilanteessa ole usein sanavaltaa ja myyntilaskulle on merkittävä huomattavasti pidempi maksuaika. Jos myyntisaatavia joudutaan odottamaan pitkää, voi pienyrityksen talous romahtaa tai pahimmillaan se voi joutua velkakierteeseen. Edellä mainittu tilanne on usein vaikeampi, mitä pienikokoisemmasta yrityksestä on kyse. Pandemian myötä yritysten välisessä kaupassa maksuehdot ovat venyneet aikaisempaa pidemmiksi. Keskimääräisesti maksuehdot ovat venyneet 21 päivästä 47 päivään ja julkisella puolella 20 päivästä 60 päivään. Usein myös sovitusta maksuehdosta poiketaan ja maksu suoritetaan vasta eräpäivän jälkeen. Tämä hankaloittaa yritysten taloudellista ennakkointia. (Intrum 2020a; Intrum 2020b, 4.)

Arvonlisäveron kohdentamiseen on syytä kiinnittää huomiota pitkien maksuehtojen kohdalla. Erityisesti maksuperusteisen ajallisen kohdentamisen tärkeys korostuu tämänkaltaisissa tilanteissa. Myynnistä syntynyt suoritettava arvonlisävero saadaan kohdentaa sille kuukaudelle, jonka aikana ostaja on sen maksanut. Veron suorittaminen maksuperusteisesti takaa sen, että elinkeinonharjoittaja pysyy maksukykyisenä pidentyneistä maksuehdoista huolimatta.

Suomi on pienten yritysten maa. Yrityksistä 93 prosenttia on alle kymmenen hengen mikroyrityksiä. Lisäksi alle 50 hengen pienyrityksiä on noin kuusi prosenttia. (Yrittäjät 2021.) Merkittävä osa näistä yrityksistä jäävät vähäisen liiketoiminnan rajan alapuolelle ja näin ollen arvonlisäverovelvollisuuden ulkopuolelle. Keskustelua ovat herättäneet hallinnolliset kustannukset, jotka syntyvät arvonlisäverovelvollisuudesta. Hallinnollisten kustannusten lisääntyminen ei houkuttele yritystä ilmoittautumaan vapaaehtoisesti arvonlisäverovelvolliseksi. Tämän seurauksena usein myös yrityksen kasvu pysähtyy.

Arvonlisäveron käsittely käytännön kirjanpidossa on kiinnostava aihe. Käytännön tasolla opetuksessa arvonlisäveroa käsitellään lähinnä vain kirjanpidon kirjausten osalta. Työelämän kokemuksen perusteella voi ymmärtää, että arvonlisäverotuksen syvemmällä tuntemisella on painoarvoa tulevaisuudessa. Pienyritysten taloudellinen tilanne erityisesti pandemian aikaan sai pohtimaan, miten verotuksen suunnittelulla ja toteutuksella voidaan vaikuttaa yrityksen maksukykyyn.

1.1 Opinnäytetyön tavoite ja rajaukset

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, kuinka arvonlisäveron suorittaminen vaikuttaa mikro- ja pienyritysten taloudelliseen tilanteeseen ja sen myötä maksuvalmiuteen. Tarkasteltavana on myös, millaisin muutoksin ja muutosehdotuksin pienyritysten maksuvalmiutta on pyritty tukemaan. Tutkimuksen tavoitteena on kartoittaa myös kirjanpitäjän näkemys siitä, millaisilla valinnoilla arvonlisävero voidaan suorittaa yrityksille suotuisasti. Ulkoistetun kirjanpidon ja kirjanpitäjän rooli on muuttunut merkittävästi digitalisaation myötä. Kirjanpitäjät nähdään enemmän osana asiakasyritysten liiketoimintaa ja heillä on vastuu toteuttaa kirjanpito lainsäädännön mukaisesti. Kirjanpidon virheet voivat tulla kalliiksi ja siksi kirjanpitäjien on oltava tietoisia uusista muutoksista.

Pääkysymys työn tekemisen aikana on seuraava:

Miten arvonlisävero vaikuttaa mikro- ja pienyrityksen maksuvalmiuteen?

Alaongelmat, jotta pääkysymykseen löydetään ratkaisu:

- 1) Millaisilla muutoksilla mikro- ja pienyritysten maksuvalmiutta on tuettu?
- 2) Millä toimilla voidaan välttää maksuvaikeuksiin joutuminen?
- 3) Kuinka arvonlisäverotus toteutetaan yritykselle suotuisasti?

Taulukko 1. Tutkimuksen peittomatriisi

Alaongelma	Teorialuvut	Tulokset	Haastattelukysymys
1.	4.1, 4.2, 4.3	6.5	3.1
2.	2.3	6.4	2.1 - 2.2
3.	2.2, 3.1, 3.2, 3.3	6.1, 6.2, 6.3	1.1 - 1.4

Opinnäytetyö on rajattu käsittelemään tavaroiden ja palveluiden myyntiin sekä ostoihin liittyvää arvonlisäverotusta. Tarkasteltava on Suomen arvonlisäverojärjestelmä. Työstä rajataan pois rakentamista ja kiinteistöjä käsittelevät erikoiskysymykset. Lisäksi työn ulkopuolelle jää yhteisökauppa sekä muu ulkomaankauppa. Myös oman käytön verotus jätetään käsittelemättä. Arvonlisäverotusta käsitellään mikro- ja pienyritykset huomioon ottaen.

Peittomatriisi kuvaa koko työn rakennetta ja osoittaa, kuinka tietoperusta ja tutkimustulokset kytkeytyvät toisiinsa. Peittomatriisin avulla kuvataan, missä teoriaosissa alaongelmiin vastataan (taulukko 1). Tutkimustulokset sekä teemahaastattelun kysymykset on luokiteltu myös alaongelmien mukaan.

1.2 Tutkimusmenetelmän valinta

Tutkimus toteutetaan laadullisena tutkimuksena. Haastattelun käyttäminen tutkimusmenetelmänä mahdollistaa aiheen tarkemman käsittelyn ja syventymisen. Kohdeyleisö on ennalta määritelty ja henkilöt ovat oman alansa asiantuntijoita, kirjanpitäjiä. Tilitoimistossa työskentelevillä kirjanpitäjillä on usein hoidettavana useampi asiakasyritys, joten heille syntyy näkemys erilaisista toimintatavoista ja käytännöistä. Tämä luo hyvän vertailupohjan tutkimuksella kerättävälle aineistolle. Viitekehyksessä tietoperusta pohjautuu arvonlisäverolakiin ja muihin kirjoitettuihin käytännönläheisiin oppaisiin. Muu tietoperusta pohjautuu verohallinnon ja tilitoimistojen kirjoittamiin artikkeleihin ja blogikirjoituksiin.

Aiheesta on tehty aikaisempia tutkimuksia. Taubert (2018) tutki lopputyössään, kuinka arvonlisäveron suorittamiseen liittyvät tekijät vaikuttavat pienyrittäjien maksukykyyn ja minkälaisia helpotuksia heille on tehty. Tarkastelun kohteena oli erityisesti 2017 voimaan astuneen maksuperusteisen kohdistamistavan hyödyt. Tutkimusvaiheessa maksuperusteista menetelmää ei ollut vielä hyödynnetty riittävässä mittakaavassa ja sen takia sen hyötyjä oli vaikea arvioida.

Huovisen (2017) opinnäytetyö tutki milloin ja miksi yritys muuttuu arvonlisäverovelvolliseksi. Toiminnallisessa työssä toimeksiantajana toiminut yritys oli muuttunut Verohallinnon päätöksellä arvonlisäverovelvolliseksi. Arvonlisäverovelvollisuus ei alkanut päätöshetkellä, vaan yritys määrättiin suorittamaan arvonlisävero takautuvasti menneiden kolmen ja puolen vuoden ajalta. Työn toiminnallisessa vaiheessa verovelvollisuuden piiriin lukeutuneet tilikaudet käytiin läpi. Suoritettavan ja vähennettävän arvonlisäveron määrä oli tarkastettava tosikohtaisesti, samanaikaisesti oli myös harkittava hankintojen vähennyskelpoisuutta. Tavoitteena oli selvittää, miten yrityksen tulee hoitaa arvonlisäveron tilitys takautuvasti.

Liimatta (2018) tutki tutkimustyyppisessä lopputyössään sitä, minkälaiden yritysten kannattaa siirtyä käyttämään maksuperusteista arvonlisäveroa ja kuinka se käytännössä toteutetaan. Hän kiinnitti huomiota erityisesti pk-yritysten maksuvalmiuteen ja hallintoon. Tutkimustuloksien perusteella maksuperusteisuudella ei nähty olevan vielä vaikutusta yrityksen maksuvalmiuteen. Lisäksi tutkimus osoitti, että maksuperusteisuus sopii lopulta hyvin harvalle yritykselle. Tutkimukseen osallistuneilla asiantuntijoilla oli vain vähän tai ei ollenkaan käytännön kokemusta maksuperusteesta.

Myös Hyvärinen (2017) tutki opinnäytetyössään, kuinka maksuperusteinen arvonlisävero vaikuttaa yrityksen lyhytaikaiseen maksukykyyn ja kuinka se eroaa suoriteperusteisesta arvonlisäverosta. Toiminnallisessa työssä toimeksiantajana on toiminut taloushallintoalan

yritys. Työ on rajattu koskemaan mikro- ja pienyrityksiä. Opinnäytetyön tuloksina esitetään, että maksuperusteisella arvonlisäverolla on vaikutusta maksukykyyn, mutta maksuperusteeseen siirtymistä on silti syytä harkita huolella. Näihin päätelmiin päästiin kassavirtalaskelmien ja teoreettisen tiedon pohjalta.

2 Suomen arvonlisäverojärjestelmä

Tässä luvussa käsitellään arvonlisäverojärjestelmää. Tarkasteltavana on nykyisen arvonlisäverojärjestelmän muodostuminen, voimaan astuminen ja sitä sääntelevät lait. Opinnäytetyössä käsitellään kotimaan arvonlisäverotusta.

2.1 Arvonlisäverotus

Arvonlisävero on yleinen kulutusvero, jota maksetaan lähes kaikista tavaroista ja palveluista. Arvonlisäveroa suoritetaan Suomessa liiketoiminnan muodossa tapahtuvasta tavaroiden ja palveluiden myyntitoiminnasta. Veroa on suoritettava myös yhteisökaupasta ja maahantuonnista. (Verohallinto 2020a.)

Suomen verojärjestelmä voidaan jakaa kahteen eri ryhmään, välittömiin ja välillisiin veroihin. Välittömiä veroja maksetaan palkkatuloista, pääomatuloista ja yrityksen voitosta. Arvonlisävero puolestaan lukeutuu välillisiin veroihin. Välillisiä veroja maksetaan tavaroiden ja palveluiden vaihdannasta. Vaikka tavarain tai palvelun kuluttaja maksaa myyntihintaan sisältyneen arvonlisäveron, on myyjän tehtävä viimekädessä tilittää se valtiolle. Tämän takia yritysten on otettava arvonlisävero huomioon tavaroiden ja palveluiden hinnoittelussa. Jos elinkeinonharjoittaja on ilmoittautunut verovelvolliseksi, on hänellä tällöin myös oikeus vähentää arvonlisävero omassa verotuksessaan. Vähennysoikeudella estetään veron kertaantumisen. (Nyrhinen, Hyttinen & Lamppu 2019, 32; Verohallinto 2020a.)

Arvonlisäverojärjestelmän pohja on lähtöisin vuonna 1941 käyttöön otetusta liikevaihtoverotuksesta. Liikevaihtoverolain sääntelemä kulutusvero otettiin käyttöön paikkaamaan toisen maailmansodan aiheuttamaa heikkoa taloudellista tilannetta. Liikevaihtoverolakia uudistettiin useamman kerran vuoteen 1991 saakka. Nykyinen arvonlisäverolaki 30.12.1993/1501 astui voimaan Suomessa 1.6.1994. Uudenlaisen arvonlisäjärjestelmän omaksuminen oli yhtenä edellytyksenä Suomen liittymiselle Euroopan Unionin jäseneksi. Arvonlisäverosta säädetään myös arvonlisäveroasetuksessa 21.12.2016/1356, oma-aloitteisten verojen verotusmenettelyssä 9.9.2016/768 ja oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetussa asetuksessa 21.12.2016/1355. Veronkantolaki 9.9.2016/769 ja kirjanpitolaki 30.12.1997/1336 käsittelevät myös arvonlisäveroa. (Kirjanpitolautakunta 2017, 1; Nyrhinen ym. 2019, 25-28.)

Arvonlisävero on niin sanottu oma-aloitteinen vero, jolloin maksaja itse laskee, ilmoittaa ja maksaa veron määrän ilman Verohallinnon erillistä määräystä. Muita oma-aloitteisia veroja ovat valmistevero, työnantajasuoritukset, apteekkivero, arpajaisvero, ennakonpidätykset ja lähdeverot. (Verohallinto 2021a.)

Arvonlisäverosta on muodostunut merkittävä tulonlähde valtiolle. Valtion verokertymä kasvoi 2,5 prosenttia vuonna 2019. Veroja ja pakollisia sosiaaliturvamaksuja kerättiin noin 101,5 miljardia euroa. Tulojen perusteella syntyviä veroja kerättiin 63 prosenttia tuloveroina ja pakollisina sosiaaliturvamaksuina. Myös arvonlisäveron tuotto kasvoi vuodessa 2,4 prosenttia ja oli 21,9 miljardia euroa (taulukko 2). Arvonlisävero muodostaa kolmasosan valtion tuloista. (Tilastokeskus 2020.)

Taulukko 2. Vero ja verojenluonteiset maksut 2019 (Tilastokeskus 2020, muokattu)

Verolaji	% - osuus	Milj. euroa
Tavaroista ja palveluista maksetut verot:	33,6%	34 070
arvonlisäveron osuus	21,6%	21 974
muiden verojen osuus	11,9%	12 096
Tuloverot	34,9%	35 471
Pakolliset sosiaaliturvamaksut	27,9%	28 295
Omaisuusverot	3,4%	3 476
Muut verot	0,2%	234
Yhteensä	100%	101 546

EU:n yhteiset säännöt koskevat kaikkien jäsenmaiden arvonlisäverojärjestelmää. Jokainen jäsenmaa on kuitenkin itse vastuussa omien arvonlisäverokantojen asettamisesta. Yhteinen sääntö on, että yleinen verokanta ei saa olla alle viisitoista prosenttia (taulukko 3). Ennalta määritettyihin hyödykkeisiin voidaan soveltaa yhtä tai kahta yleistä verokantaa alemmaa verokantaa. Alennettu verokanta ei kuitenkaan saa olla alhaisempi kuin viisi prosenttia. Jäsenmaiden välisissä arvonlisäveroprosenteissa on havaittavissa suuria eroja. (Euroopan komissio 2021.)

Taulukko 3. EU-jäsenmaissa sovellettavat arvonlisäverokannat (Euroopan komissio 2021)

Jäsenmaa	Yleinen verokanta	Alennettu verokanta
Austria	20	10 13
Belgium	21	6 12
Germany	16	5
Finland	24	10 14
France	20	5.5 10
Lithuania	21	5 9

Luxembourg	17	8
Latvia	21	12 5
Netherlands	21	9
Sweden	25	6 12
Slovakia	20	10

Suomessa vuodesta 2013 voimaan astunutta 24 prosentin verokantaa sovelletaan useimpiin tavaroihin ja palveluihin. Suomen yleinen verokanta on EU-jäsenvaltioiden verokantoja vertaillen viidenneksi korkein. Alennettuja verokantoja on käytössä kaksi, 14 ja 10 prosenttia. Alennettua 14 prosentin verokantaa sovelletaan elintarvikkeiden, rehujen sekä ravintola- ja aterinpalveluiden myyntiin. Alkoholijuomien tai tupakkatuotteiden myyntiin ei kuitenkaan sovelleta alennettua 14 prosentin verokantaa. Kirjojen, sanoma- ja aikakauslehtien, lääkkeiden, liikuntapalveluiden, elokuvanäytöksien, kulttuuri- ja viihdetilaisuuksien sisäänpääsymaksujen, henkilökuljetuksien, majoituspalveluiden myyntiin sekä televisio- ja yleisradiotoiminnasta saatuihin korvauksiin sovelletaan alennettua 10 prosentin verokantaa. (Arvonlisäverolaki 30.12.1993/1501 84-85 §; Valtiovarainministeriö 2021a.)

Joitakin myyntitapahtumia on helpotettu nollaverokannalla. Tavaroiden ja palveluiden hintaan ei sisälly arvonlisäveroa. Myyjä saa kuitenkin vähentää liiketoimintaansa liittyvien hankintojen sisältämän arvonlisäveron, kuten muussakin arvonlisäverovelvollisessa myynnissä. Tällöin puhutaan palautukseen oikeuttavasta toiminnasta. Jos nollaverokannan alaista myyntiä harjoittavalla yrityksellä ei ole muuta yleisen tai alennetun verokannan mukaista toimintaa, veroviranomainen palauttaa tavarain tai palvelun hankinnasta syntyneet verot liiketoiminnan harjoittajalle. Tällöin tavarain tai palvelun myyntiin ei sisälly avointa tai piilevää veroa. Nollaverokannan piiriin lukeutuvat arvonlisäverottomien vesialusten myynti, vuokraus ja rahtaus sekä näihin aluksiin kohdistuvat työsuoritukset, jäsenlehtien ja mainosten veroton myynti yleishyödyllisille yhteisöille, varastointimenettelyihin liittyvä veroton myynti, vienti EU-alueen ulkopuolelle, tavarain myynti EU-maihin arvonlisäverovelvollisille ostajille ja kansainväliseen kauppaan liittyvät tavaroiden ja palvelujen myynnit. (AVL 84-85 §; Nieminen, A., Anttila, R., Äärilä, L., Jokinen, M. & Pikkujämsä, M. 2021, luku 3; Valtiovarainministeriö 2021a.)

2.2 Arvonlisäverovelvollisuus

Pääsäännön mukaan tavaroiden ja palveluiden myynti liiketoiminnan muodossa saa aikaan yrityksen verovelvollisuuden. Liiketoimintana pidetään ansiotarkoituksessa tapahtuvaa jatkuvaa ja ulospäin suuntautuvaa toimintaa. Toiminnan on tapahduttava itsenäisesti

eikä esimerkiksi palkansaajan asemassa. (Nyrhinen ym 2019, 38; Juanto, L., Punavaara, A. & Saukko, P. 2018, 23.)

Verovelvollisuus tarkoittaa velvollisuutta tilittää myynnistä syntyvä arvonlisävero Verohallinnolle. Verovelvollista liiketoimintaa voidaan harjoittaa yhtiömuotoisesti osakeyhtiönä, osuuskuntana, henkilöyhtiönä, yhdistyksenä, säätiönä, yhtymänä tai toiminimenä. Liiketoiminnan oikeudellisella muodolla ei ole merkitystä arvonlisäverotuksessa, toimintaa tulee kuitenkin harjoittaa itsenäisesti. Verollista toimintaa harjoittavan yrityksen tulee ilmoittautua verovelvolliseksi. Verovelvollisuus merkitään Verohallinnon ylläpitämään arvonlisäverorekisteriin. Kappaleessa 2.6 käsitellään poikkeustapauksia, joissa myynti ei aikaansaa verovelvollisuutta. (Nieminen ym 2021, luku 3; Nyrhinen ym 2019, 41 & 407.)

Arvonlisäverovelvolliseksi rekisteröitymisen myötä yritys saa vähentää toiselta arvonlisäverovelvolliselta hankitun tuotteen tai palvelun sisältämän arvonlisäveron. Vähennyksen voi tehdä vain siltä osin, kun tuote tai palvelu on hankittu arvonlisäverollista liiketoimintaa varten. Vähennysoikeuden tarkoituksena on estää veron kertaantuminen. Myyjän arvonlisäverovelvollisuuden voi tarkastaa Yritys- ja yhteisötietojärjestelmästä ja Verohallinnon ylläpitämästä rekisteristä. (Nyrhinen ym 2019, 404-407; Verohallinto 2020a.)

Arvonlisäverotuksella on merkittävä yhteys kirjanpitoon. Arvonlisäverolain tavoitteena on, että arvonlisäveron laskemiseen tarvittava tieto saadaan mahdollisimman suoraan verovelvollisen kirjanpidosta. Arvonlisäverovelvollisen on järjestettävä kirjanpitonsa sellaiseksi, että siitä saadaan veron määräämistä varten tarvittavat tiedot. Liiketapahtumat on kirjattava aikajärjestyksessä ja eri verokantojen alaisten myyntien ja ostojen on oltava helposti erotettavissa toisistaan. Liiketapahtumien kirjausten on perustuttava kirjanpitolaissa ja arvonlisäverolaissa määriteltyihin tositteisiin. (Arvonlisäveroasetus 21.1.1994/50 1 §; AVL 209 §; Nyrhinen ym 2019, 841.)

Arvonlisäverovelvollinen on lähtökohtaisesti myös kirjanpitovelvollinen. Kirjanpitolain 30.12.1997/1336 mukaan oikeushenkilöt sekä liike- ja ammattitoimintaa harjoittavat luonnolliset henkilöt ovat kirjanpitovelvollisia. Poikkeuksena arvonlisäverovelvolliset maatilatalouden ja kalastuksen harjoittajat eivät ole kirjanpitovelvollisia. (Nyrhinen ym 2019, 841; Tomperi 2020, luku 1.)

Kirjanpitolain 2 luvun 6 pykälän mukaan kirjanpito on järjestettävä niin, että liiketapahtumien, tositteiden ja kirjausten yhteys pääkirjanpitoon on vaikeuksitta todettavissa. Osakirjanpidossa tehtyjen kirjanpitomerkintöjen yhteys pääkirjanpitoon on oltava osoitettavissa

täsmäytysaineiston avulla. Myös viranomaisille tehtävät ilmoitukset on oltava vaikeuksitta todettavissa kirjanpidosta. (Nyrhinen ym 2019, 846.)

Arvonlisävero ilmoitetaan ja maksetaan verokauden mukaan. Yrityksen liikevaihto vaikuttaa verokauden pituuteen. Verokauden pituus taas määrittelee, milloin arvonlisävero tulee ilmoittaa ja maksaa (taulukko 4). Pääsääntöisesti verokausi on kuukausi, jolloin suoritettava ja vähennettävän veron määrä ilmoitetaan ja maksetaan seuraavan toisen kalenterikuukauden 12 päivään mennessä. (Verohallinto 2021a.)

Taulukko 4. Arvonlisäveron verokaudet (Verohallinto 2021a, muokattu)

Verokausi	Ilmoitus- ja maksupäivä
Kuukausi	seuraavan toisen kuukauden 12. päivä
Neljännesvuosi	seuraavan toisen kuukauden 12. päivä
Vuosi	seuraavan vuoden helmikuun viimeinen päivä

Jos kalenterivuoden liikevaihto tai sitä vastaava tuotto on enintään 100 000 euroa, on verovelvollisella mahdollisuus hakea pidempää neljännesvuoden verokautta. Tällöin arvonlisävero ilmoitetaan ja maksetaan kolmen kuukauden välein. Arvonlisäverovelvollinen voi valita verokaudeksi vuoden, jos kalenterivuoden liikevaihto tai sitä vastaava tuotto on enintään 30 000 euroa. Jos edellä mainitut liikevaihtorajat ylittyvät vuoden aikana, on muutoksesta ilmoitettava välittömästi Verohallinnolle. (Nyrhinen ym. 2019, 878; Verohallinto 2021a.)

Oma-aloitteiset verot ilmoitetaan ja maksetaan sähköisesti OmaVero-palvelussa. Palvelu on Verohallinnon ylläpitämä ja sen käytöstä on annettu laajasti ohjeistusta. Arvonlisäveroilmoitus tulee tehdä aina, vaikka yrityksellä ei olisi ollut verokauden aikana liiketoimintaa. Negatiivinen arvonlisävero vähennetään lähtökohtaisesti muista veroilmoituksen suoritettavista oma-aloitteisista veroista. Negatiivista arvonlisäveroa syntyy, jos ostoista vähennettävä vero ylittää myynnistä suoritettavan veron määrän. (Nieminen ym 2021, luku 18; Verohallinto 2021b.)

2.3 Seuraamusmaksut ja maksujärjestely

Oikeiden verotustietojen ilmoittaminen oikeaan aikaan pyritään varmistamaan seuraamusmaksujen uhalla. Seuraamusmaksuja ovat myöhästymismaksu, veronkorotus ja laiminlyöntimaksu. Seuraamusmaksut suoritetaan verohallinnolle. Verovelvollinen joutuu maksamaan viivästyskorkoa erääntyneille oma-aloitteisille veroille. Viivästyskorkoa on makset-

tava erääntyneelle verolle sekä mahdollisille seuraamusmaksuille. Viivästyskoron korkoprosentti on vuonna 2021 seitsemän prosenttia. Korkoprosentti tarkistetaan vuosittain. (Verohallinto 2017.)

Verovelvolliselle määrätään myöhästymismaksun, jos veroilmoitus annetaan ennalta määritellyn ajankohdan jälkeen Oma-aloitteisten verojen verotusmenettelylain 35 pykälän mukaisesti. Myöhästymismaksu alkaa kertyä heti veroilmoituksen määräpäivän jälkeiseltä päivältä aina ilmoituspäivään asti. Myöhästymismaksu on ensimmäisen 45 päivän aikana kolme euroa päivältä. Myöhästymismaksuun lisätään tämän ajan jälkeen kaksi prosenttia myöhässä ilmoitetun maksettavan veron määrästä. Veron määrän perusteella suoritettava maksu on kuitenkin enintään 15 000 euroa kultakin verolajilta. Maksua määrätään vero-kausittain kultakin myöhässä olevalta verolajilta. (Juanto ym 2018, 299; Laki oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä 9.9.2016/768 36 §; Nyrhinen ym 2019, 909-910.)

Veroa korotetaan, jos veroilmoitus tai muu selvitys on jätetty kokonaan antamatta tai annettu virheellisenä tai puutteellisenä. Verohallinto määrää veronkorotuksen myöhästymismaksun sijaan, jos verovelvollinen toistuvasti antaa puutteellisen veroilmoituksen tai oikaisee sitä tietoisesti määräajan jälkeen pidentääkseen maksuaikoja. Pääsääntöisesti veron korotus on kymmenen prosenttia verovelvollisen vahingoksi määrätystä verosta. Veronkorotus voidaan jättää määräämättä tilanteessa, jossa laiminlyönti on vähäinen. (Nyrhinen ym 2019, 911; OVML 37-38 §)

Tiedonanto- ja ilmoittamisvelvollisuuden laiminlyönnistä voidaan määrätä verovelvolliselle enintään 5000 euron suuruinen laiminlyöntimaksu. Laiminlyöntimaksu ei pääsääntöisesti siis liity veron ilmoittamisen laiminlyöntiin. Verohallinto voi jättää määräämättä laiminlyöntimaksun, jos laiminlyönti on vähäinen tai sille on pätevä syy. (Juanto ym 2018, 301; OVML 39 §)

Verovelvollinen voi itse hakea maksujärjestelyä siirtääkseen verojen maksupäivää. Maksujärjestelyyn hakeutuminen edellyttää, että maksuvaikeudet ovat tilapäisiä eikä muita verovelkoja ole ulosotossa. Verohallinto voi hylätä maksujärjestelyhakemuksen, jos hakijalla on useita aikaisempia maksujärjestelyjä. Maksujärjestely ei vaikuta edellä mainitun seitsemän prosentin viivästyskoron määrään. Vaikka veron maksupäivä siirtyy maksujärjestelyn seurauksena, lasketaan viivästyskorko alkuperäisen eräpäivän jälkeisestä päivästä todelliseen maksupäivään asti. (Verohallinto 2017.)

2.4 Laskumerkintävaatimukset

Arvonlisäverolaissa laskutussäännöksiä sovelletaan arvonlisäverovelvollisiin yrityksiin. AVL 209 b §:n mukaan myyjän on annettava ostajalle lasku tavarain tai palvelun myynnistä, jos ostajana on elinkeinonharjoittaja tai oikeushenkilö, joka ei ole elinkeinonharjoittaja. Laskunantovelvollisuus koskee verollisia myyntejä ja nollaverokannan alaisia myyntejä. Lasku ja muut laskuina toimivat tositteet ovat ostajan arvonlisäveron vähennysoikeuden todisteena. AVL 209 e §:n mukaan tiivistetty luettelo pakollisista laskumerkinnöistä on seuraava:

- laskun antamispäivä
- juokseva tunniste
- myyjän arvonlisäverotunniste
- ostajan arvonlisäverotunniste käännetyn verovelvollisuuden tilanteissa tai kun on kyse yhteisömyynnistä
- myyjän ja ostajan nimi ja osoite
- tavaroiden määrä ja laji sekä palvelujen laajuus ja laji
- tavaroiden toimituspäivä, palvelujen suorituspäivä tai ennakkomaksun maksupäivä
- veron peruste verokannoittain, yksikköhinta ilman veroa sekä hyvitykset ja alennukset, jos niitä ei ole huomioitu yksikkö hinnassa
- verokanta
- suoritettavan veron määrä
- merkintä myynnin verottomuudesta tai viittaus arvonlisäverolain tai arvonlisäverodirektiivin kyseiseen säännökseen
- ostajan verovelvollisuudesta merkintä ”käännetty verovelvollisuus”
- ostajan laatimaan laskuun merkintä ”itselaskutus”
- tiedot uusista kuljetusvälineistä
- merkinnät ”voittomarginaalijärjestelmä–käytetyt tavarat”, ”voittomarginaalijärjestelmä–taide-esineet” tai ”voittomarginaalijärjestelmä–keräily- ja antiikkiesineet”
- merkintä ”voittomarginaalijärjestelmä–matkatoimistot”
- merkintä verollisen sijoituskullan myynnistä
- muutoslaskusta viittaus aikaisempaan laskuun.

Pääsääntöisesti laskun antaja on myyjä, mutta poikkeuksena myyjä ja ostaja voivat sopia itselaskutuksesta. Itselaskutuksessa ostaja laatii laskun myyjän puolesta, mutta myyjä on aina vastuussa laskun oikeellisuudesta. Kun ostaja on myynnistä verovelvollinen, tulee laskuun tehdä merkintä käännetystä verovelvollisuudesta. Käännettyä verovelvollisuutta sovelletaan rakentamispalveluihin. (Nieminen ym 2021, luku 18.)

2.5 Arvonlisäverotuksesta vapautetut toimialat ja muut erityistapaukset

Arvonlisäverolain 1 §:n mukaan kaikesta liiketoiminnan muodossa tapahtuvasta tavaroiden ja palveluiden myynnistä on suoritettava arvonlisäveroa. Joidenkin tavaroiden ja palveluiden myynti on säädetty arvonlisäverottomaksi yhteiskuntapoliittisten tai verotusteknisten syiden vuoksi. Seuraavat tavaroiden ja palveluiden myynnit ovat arvonlisäverottomia:

- terveyden- ja sairaanhoito
- Covid-19-epidemian torjumisessa käytettävät tavarat
- sosiaalihuolto
- koulutuspalvelut
- rahoitus- ja vakuutuspalvelut
- tekijänoikeudet
- kiinteistöjen ja osakehuoneistojen myynti ja vuokraus
- postin yleispalvelut.

Arvonlisäverottomilla koulutuspalveluilla tarkoitetaan yleissivistävää ja ammatillista koulutusta, korkeakouluopetusta sekä taiteen perusopetusta. Arvonlisäverottomassa myynnissä myyjä ei ole velvollinen tilittämään valtiolle veroa, mutta ei myöskään ole oikeutettu vähentämään hankintojen sisältämää veroa. Tuotantopanosten arvonlisävero sisältyy tällöin tuotteiden ja palveluiden myyntihintaan piilevänä. (AVL 27-45 §; Nyrhinen ym 2019, 158, 279 & 292.)

Vähäinen liiketoiminta on vapautettu arvonlisäverotuksesta. Yrityksen tilikauden liikevaihdon ollessa enintään 15 000 euroa on kyseessä vähäinen liiketoiminta. Verovelvollisuutta ei synny, mikäli yritys ei ole itse ilmoittautunut arvonlisäverovelvolliseksi. Vähäisen toiminnan raja ei koske kuntia, kuntayhtymiä tai ulkomaalaisia yrityksiä, joilla ei ole Suomessa kiinteää toimipaikkaa. Yrityksellä on oikeus hakeutua arvonlisäverovelvolliseksi vapaaehtoisesti, vaikka vähäisen liiketoiminnan raja ei ylittyisi. Yritys pystyy tällöin vähentämään liiketoiminnan hankintoihin sisältyneen arvonlisäveron. Jos elinkeinonharjoittaja on arvioinut tilikauden myynnin väärin ja alaraja ylittyy, on hänen ilmoitettava arvonlisäverovelvolliseksi. Yritys merkitään arvonlisäverorekisteriin takautuvasti tilikauden alusta tai arvonlisäverovelvollisen toiminnan aloittamispäivästä. (AVL 3 §; Nyrhinen ym 2019, 54.)

Voittoa tavoittelemattomien yleishyödyllisten yhteisöjen arvonlisäverokohtelua on helpotettu. Tällaisia toimijoita ovat yliopistot, ammattikorkeakoulut, yleishyödylliset yhdistykset ja säätiöt sekä uskonnolliset yhdyskunnat. Toimijat ovat arvonlisäverovelvollisia vain, jos

sen toiminnasta saatua tuloa pidetään tuloverotuksessa veronalaisena elinkeinotulona. Elinkeinotoiminnan käsitettä ei ole lainsäädännössä määritelty, joten toiminnan luonne on arvioitava aina tapauskohtaisesti. Elinkeinotoiminnan tunnusmerkeiksi on muodostunut oikeuskäytännön myötä, että toimintaa harjoitetaan palkatulla henkilökunnalla tai tarjoamalla vastaavia tuotteita ja palveluja kuin muut samalla markkina-alueella toimivat elinkeinotoimintaa harjoittavat yritykset. Elinkeinotoimintaa harjoittaessa myös myytävät tavarat ja palvelut ovat tavanomaisia kulutushyödykkeitä ja niitä myydään markkinahintaan. Esimerkiksi yhteisön toiminnan rahoittamiseksi järjestettävistä arpajaisista tai myyjäisistä saatua tuloa ei pidetä elinkeinotulona. (AVL 4 §; Nieminen ym 2021, luku 6; tuloverolaki 30.12.1992/1535)

3 Arvonlisäverotus käytännössä

Tässä luvussa käsitellään, kuinka arvonlisävero lasketaan ja kohdistetaan oikealle ajankaksolle. Veron ajallista kohdistamista on havainnollistettu esimerkkien avulla. Arvonlisäverotuksella on merkittävä yhteys kirjanpitoon ja tämän vuoksi luvussa käsitellään myös kirjanpidon tärkeimpiä piirteitä.

3.1 Arvonlisäveron laskeminen

Myyntistä suoritettavan arvonlisäveron määrä lasketaan veron perusteesta. Arvonlisäverolain 73 §:n mukaan myynnistä suoritettavan veron peruste on vastike ilman veron osuutta. Veron perusteeseen lasketaan mukaan kaikki hinnannlisät, kuten laskutuslisät ja postitus- ja kuljetuskulut sekä päivärahat ja kilometrikorvaukset. Arvonlisäveroa ei lasketa osaksi veron perustetta. Veron peruste kerrotaan sovellettavalla verokannalla ja jakamalla tulos luvulla 100. (Nyrhinen ym 2019, 312; Verohallinto 2020b.)

$$\text{arvonlisävero} = \text{veronperuste} * \text{verokanta} / 100$$

Tavaran tai palvelun arvonlisäverollisesta hinnasta saadaan laskettua arvonlisäveron määrä. Verollinen hinta muodostuu arvonlisäverosta ja veron perusteesta. Arvonlisä lasketaan kertomalla arvonlisäverollinen hinta sovellettavalla verokannalla ja jakamalla se sovellettavan verokannan ja luvun 100 summalla. (Verohallinto 2020b.)

$$\text{arvonlisävero} = \text{verollinen hinta} * \text{verokanta} / (\text{verokanta} + 100)$$

3.2 Pienyritysten verohuojennus

Arvonlisäverovelvollisen liiketoiminnan harjoittaja voi hakea huojennusta tilikaudelta tai kalenterivuodelta tilittävästä arvonlisäverosta tietyin ehdoin. Alarajahuojennukseen ovat oikeutettuja ne liiketoimintaa harjoittavat, joiden tilikauden (12kk) liikevaihto yli 15 000 euroa mutta alle 30 000 euroa. Jos verovelvolliseksi rekisteröityneen yrityksen liikevaihto on ollut enintään 15 000 euroa, yrittäjä saa tilikauden aikana maksetun arvonlisäveron takaisin täysimääräisesti. Huojennusta sovelletaan kaikkiin verovelvollisiin liiketoiminnan muodosta riippumatta. Alarajahuojennuksen määrä lasketaan seuraavan kaavan mukaan:

arvonlisävero - (liikevaihto – 15 000) * arvonlisävero

15 000

Alarajahuojennus on laskettava ja ilmoitettava itse arvonlisäveroilmoituksella. Verokausi määrittää, ilmoitetaanko tiedot kalenterivuoden vai tilikauden viimeisen verokauden arvonlisäveroilmoituksella (taulukko 5). Jos verokausi on neljännesvuosi, on alarajahuojennus annettava kalenterivuoden viimeisen neljänneksen ilmoituksella. (AVL 149a §; Verohallinto 2021c.)

Taulukko 5. Alarajahuojennuksen hakeminen (Verohallinto 2021, muokattu)

Verokausi	Milloin huojennusta pitää hakea
Kuukausi	tilikauden viimeisen kuukauden ilmoituksella
Neljännesvuosi	kalenterivuoden viimeisen neljänneksen ilmoituksella
Vuosi	kalenterivuodelta annettavassa ilmoituksessa

Huojennus on verotettavaa tuloa tuloverotuksessa ja se on kirjattava tuloksi sille tilikaudelle, jolloin oikeus huojennukseen on syntynyt. Huojennusta ei voi saada, jos tilikauden arvonlisävero on negatiivinen eli hankintoihin sisältyvää veroa on enemmän kuin myynneistä suoritettavaa veroa. Huojennusta voi hakea takautuvasti kolmen vuoden kuluessa siitä, kun huojennukseen oikeuttava tilikausi on päättynyt. (Verohallinto 2021c.)

3.3 Arvonlisäveron ajallinen kohdistaminen

Valtiolle tilitettävä arvonlisävero lasketaan kalenterikuukauden pituiselta laskentakaudelta. Veron suorittamisvelvollisuus puolestaan määrittää, mille kalenterikuukaudelle arvonlisävero on kohdistettava. Verovelvollisen on tunnettava ajallisen kohdistamisen säännökset, jotta arvonlisävero ilmoitetaan ja maksetaan ajallisesti oikein. (Nieminen ym 2021, luku 17.)

Arvonlisäverolain 15 § sääntelee tavarán tai palvelun myynnin arvonlisäveron suorittamisvelvollisuuden syntyajankohtaa. Velvollisuus suorittaa vero syntyy, kun myyty tavara on toimitettu tai palvelu suoritettu. Veron suorittamisvelvollisuus syntyy aikaisemmin, jos vastike tai sen osa on kertynyt ennen edellä mainittua kohtaa. (AVL 15 §) Tilikauden aikana vero saadaan kohdistaa sille kalenterikuukaudelle, jonka aikana ostajaa on toimitetusta tavarasta tai suoritetusta palvelusta veloitettu. Jos edellä mainittua veloitusta ei käytetä, vero saadaan kohdistaa sille kalenterikuukaudelle, jolloin myyntihinta tai sen osa on kertynyt. (AVL 136 §)

Arvonlisäverolain 141 §:n mukaan vähennykset kohdistetaan lähtökohtaisesti sille kalenterikuukaudelle, jonka aikana ostettu tavara tai palvelu on vastaanotettu. Vähennykset on kuitenkin kohdistettava aikaisemmin, mikäli ostohinta tai sen osa on maksettu ennen edellä mainittua ajankohtaa (AVL 141 §). Tilikauden aikana vähennys saadaan kohdistaa sille kalenterikuukaudelle, jonka aikana ostajaa on toimitetusta tavarasta tai suoritetusta palvelusta veloitettu. Jos edellä mainittua veloitusta ei käytetä, vähennys saadaan kohdistaa sille kalenterikuukaudelle, jolloin ostohinta tai sen osa on maksettu. (AVL 142 §)

3.3.1 Suoriteperusteinen kohdistaminen

Pääsäännön mukaan myynnistä suoritetaan arvonlisävero siltä kalenterikuukaudelta, jonka aikana tavara on toimitettu tai palvelu suoritettu. Arvonlisäveron vähennykset kohdistetaan puolestaan sille kalenterikuukaudelle, jolloin ostettu tavara tai palvelu on vastaanotettu. Suoriteperustetta käytettäessä sillä ei ole siis merkitystä, milloin tavara tai palvelu on veloitettu tai maksettu. (Nieminen ym 2021, luku 17.)

Esimerkki suoriteperusteesta

Tavaran toimitus tammikuussa 15. päivä.

Laskutus helmikuussa 7. päivän päiväyksellä.

Suoriteperusteiden mukaan arvonlisävero kohdistetaan tammikuulle, joka ilmoitetaan ja maksetaan viimeistään 12. maaliskuuta.

Lähtökohtaisesti suoriteperustetta sovelletaan osamaksukauppaan. Osamaksumyyjän on kohdistettava myynnistä suoritettava vero kokonaisuudessaan sille kuukaudelle, jolloin tavara on toimitettu. (Nieminen ym 2021, luku 17.) Jatkuvaluonteiset suoritukset katsotaan toimitetuiksi, kun palvelusuoritukseen liittyvä tilitysjakso päättyy (AVL 15 §).

3.3.2 Laskuperusteinen kohdistaminen

Tilikauden aikana voidaan käyttää myös laskuperustetta. Vero kohdistetaan sille kalenterikuukaudelle, jolloin tavarasta tai palvelusta on laskutettu. Laskuperustetta käytettäessä arvonlisäverolaskenta tulee oikaista suoriteperusteiseksi viimeistään tilikauden lopussa. Tämä tarkoittaa sitä, että laskuttamatta ja kertymättä olevien myyntien sekä laskuttamatta ja maksamatta olevien hankintojen vero on kohdistettava tilikauden viimeiselle kalenterikuukaudelle. (Kirjanpitolautakunta 2017, 11.)

Laskuperustetta voidaan soveltaa tilikauden aikana myös osamaksukauppaan. Osamaksueristä suoritetaan veroa siltä kalenterikuukaudelta, jonka aikana maksuerä on ostajalta veloitettu. Tilikauden päättyessä laskuttamatta oleva summa on kohdistettava tilikauden viimeiselle kuukaudelle. (Nieminen ym 2021, luku 17.)

Esimerkki laskuperusteesta

Tavarantoimitus tammikuussa 15. päivä.

Laskutus helmikuussa 7. päivän päiväyksellä.

Laskutusperusteen mukaan arvonlisävero kohdistetaan helmikuulle, joka ilmoitetaan ja maksetaan viimeistään 12. huhtikuuta.

Tilikauden aikana voidaan käyttää samanaikaisesti suorite- ja laskutusperustetta. Hankintojen arvonlisävero voidaan kohdistaa suoriteperusteisesti ja myyntien arvonlisävero laskutusperusteisesti. Tällöin hankintojen vähennettävä vero saadaan hyödynnettyä ennen myyntien suoritettavaa veroa. (Nieminen ym 2021, luku 17.)

3.3.3 Maksuperusteinen kohdistaminen

Arvonlisäverolain 137 §:n mukaan maksuperustetta saa soveltaa verovelvollinen, jonka tilikauden liikevaihto on enintään 500 000 euroa. Pienyritys saa kohdistaa suoritettavan veron sille kalenterikuukaudelle, jonka aikana myyntihinta tai sen osa on kertynyt. Vähennykset kirjataan sille kalenterikuukaudelle, jonka aikana ostohinta tai sen osa on maksettu. Jos edellä mainittu pienyritys valitsee maksuperusteisen kohdentamistavan, on sitä sovellettava Suomessa tapahtuviin tavarantoimituksiin ja palvelun myynteihin ja ostoihin. Maksuperusteista kohdistamistapaa käyttävän ei tarvitse kuitenkaan oikaista arvonlisäveron laskentaa suoriteperusteiseksi tilinpäätöksessä. (Kirjanpitolautakunta 2017, 11-12.)

Verovelvollisen tulee arvioida tilikauden alussa liikevaihdon määrä, mikäli maksuperustetta halutaan soveltaa. Verovelvollisella on oikeus soveltaa maksuperustetta kuitenkin tilikauden loppuun, jos liikevaihto ylittää 500 000 euron rajan ennakoimattomasti tai muutoin yllättävästi. Maksuperustetta sovellettaessa suoritettava vero on kohdistettava viimeistään sille kalenterikuukaudelle, jonka aikana on kulunut 12 kuukautta tavarantoimituksesta tai palvelun suorittamisesta. Saatavan käsittely myös luottotappiona on yleensä jo edellä mainittuun ajankohtaan nähden ajankohtainen. Ensisijaisesti aikarajalla pyritään estämään mahdolliset väärinkäytökset. (Nieminen ym 2021, luku 17.)

Alkutuotannon harjoittaja, johon ei sovelleta kirjanpitolakia tai mikrokokoinen liikkeen- tai ammatinharjoittaja, jolla on kirjanpitolain nojalla oikeus olla laatimatta tilinpäätöstä, saa laskea tilitettävän veron maksuperusteisesti. Maksuperustetta saa käyttää myös mikrokoluokan yhdistykset ja säätiöt, joilla on kirjanpitolain mukaan oikeus laatia maksuperusteinen tilinpäätös. Tämä pätee kuitenkin vain, jos se ei ole emoyrityksen konsernissa, jonka on laadittava konsernitilinpäätös. Mikroyritykseksi luokitellaan sellainen yritys, jolla ylittyy päätyneellä tai sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella enintään yksi seuraavista raja-arvoista: taseen loppusumma 350 000 euroa; liikevaihto 700 000 euroa tai palveluksessa on ollut tilikauden aikana keskimäärin 10 henkilöä. (Kirjanpitolautakunta 2017, 11; Nyrhinen ym 2019, 842.)

Edellä mainituilla alkutuotannon harjoittajilla ja mikroyrityksillä on oikeus soveltaa veron ajallista kohdentamista epäsymmetrisesti. Toisin sanoen samanaikaisesti voidaan soveltaa myynteihin maksuperustetta ja ostoihin suorite- tai laskutusperustetta. Esimerkiksi hankintoihin sisällynyt vero saadaan hyödynnettyä suoriteperusteisesti ennen maksuperusteisesti myynneistä suoritettavaa veroa. Verovelvollinen voi näin vaikuttaa kassavirtaan ja sen myötä maksuvalmiuteen. (Nieminen ym 2021, luku 17.)

Maksuperusteinen käytäntö soveltuu erityisesti luottokorttimaksujen kohdistamiseen. Tällainen myynti kohdistetaan maksuperusteisesti sille kalenterikuukaudelle, jonka aikana myyntihinta on kertynyt, eli myyjä saa suorituksen. Poikkeuksellisesti ennakkomaksujen kohdalla veron suorittamisvelvollisuus syntyy, kun vastike tai sen osa on kertynyt ennen tavaran toimittamista tai palvelun suorittamista. Ennakkomaksuissa maksuperuste syrjäyttää suoriteperusteen sekä myyntien, että ostojen kohdalla. Suoraan tavaran tai palvelun hintaan liittyvä tuki tai avustus kohdistetaan myös maksuperusteisesti sille kalenterikuukaudelle, jonka aikana se on kertynyt. (Nieminen ym 2021, luku 17.)

Tahvaisen (2017) mukaan maksuperusteisesta arvonlisäverosta hyötyvät erityisesti alihankkijat. Isoilla yrityksillä maksuajat ovat usein tavallista pidemmät, jolloin alihankkija kärsii omien myyntiensä pitkistä maksuajoista. Maksuperusteisesti myynnistä suoritettavan veron saa kuitenkin kohdentaa vasta sille kuukaudelle, jolloin maksu on tapahtunut. (Nieminen ym 2021, luku 17.)

Esimerkki maksuperusteesta

Tavaran toimitus tammikuussa 15. päivä.

Laskutus helmikuussa 7. päivän päiväyksellä.

Asiakas maksaa laskun 10. maaliskuuta

Maksuperusteen mukaan arvonlisävero kohdistetaan maaliskuulle, joka ilmoitetaan ja maksetaan viimeistään 12. toukokuuta.

3.4 Arvonlisäveron käsittely kirjanpidossa

Kirjanpidon kirjaukset on tehtävä siinä ajassa, että viranomaisilmoitukset verotusta tai muuta tarkoitusta varten saadaan laadittua. Verovelvollisen, jonka verokausi on kuukausi tai neljännesvuosi, on kirjattava suoritettavan ja vähennettävän veron määrään vaikuttavat liiketapahtumat seuraavan toisen kuukauden 12. päivään mennessä. Verokauden ollessa vuosi kirjanpitovelvollisen verovelvollisen on kirjattava suoritettavan ja vähennettävän veron määrään vaikuttavat liiketapahtumat kuukausikohtaisesti verokautta seuraavan helmi-kuun 28. päivään mennessä. (Nyrhinen ym 2019, 842-843; Valtioneuvoston asetus oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä 21.12.2016/1355 2 §)

Kirjanpitovelvollisen on noudatettava hyvää kirjanpitolakia. Liiketapahtumat on kirjattava asian mukaan omille kirjanpitotileille ja lähtökohtaisesti kirjanpitolaki velvoittaa pitämään jokaisen tilin sisällön samana. Ennakkomaksut ja niihin liitettävä suoritettava tai vähennettävä vero tulee kirjata kirjanpidossa omille tileille. Jokaiselta tilikaudelta tulee olla erillinen luettelo käytetyistä kirjanpidontileistä sekä selite niiden sisällöstä. Lisäksi hyvään kirjanpitolakia kuuluu, että samalle tilille kirjattavien liiketapahtumien arvonlisäveron kirjausmenettely on yhdenmukainen. Merkitykseltään vähäisiä liiketapahtumia ei oikaista tai täydennetä suoriteperusteen mukaisiksi, ellei näiden liiketapahtumien yhteisvaikutus ole olennainen. (Kirjanpitolautakunta 2017, 10 & 12.)

Kirjanpitolautakunta (2017, 3-5) on päivittänyt 2017 arvonlisäveron kirjaamista käsittelevän yleisohjeen. Arvonlisäverovelvollisen on kirjattava kirjanpitoon suoritettava ja vähennettävä arvonlisävero. Arvonlisävero voidaan kirjata brutto- tai nettokirjausta tai niiden yhdistelmää käyttäen. Valittua arvonlisäveron kirjausmenettelyä on kuitenkin sovellettava aina samalle tilille kirjattaviin liiketapahtumiin. Verokauden päättyessä suoritettavan ja vähennettävän arvonlisäveron tilien loppusaldot yhdistetään, jolloin verokaudelta muodostuu

joko saatava tai velka. Vähimmäisvaatimuksena on, että arvonlisäverovelkatili on täsmäytettävä kuukausittain riippumatta valitusta kirjausmenettelystä. (Kirjanpitolautakunta 2017, 3-4.)

Pääsääntöisesti arvonlisäverojen kirjauksessa käytetään niin sanottua nettokirjausmenettelyä. Nettokirjausta käytettäessä myynnit kirjataan tulo- ja ostot menotileille nettomääräisenä ilman veroa. Arvonlisävero kirjataan samanaikaisesti itsenäisinä vienteinä arvonlisäverovelaksi tai -saamiseksi. (Kirjanpitolautakunta 2017, 3; Nyrhinen 2019, 848.)

Bruttokirjausmenettelyssä myynnit kirjataan tulo- ja ostot menotileille bruttomääräisinä vähentämättä arvonlisäveroa. Suoritettavan ja vähennettävän veron määrää lasketaan kuukauden lopussa arvonlisäverolaskelmassa bruttohinoista. Arvonlisäveron määrä vähennetään bruttohinoista oikaisuerillä, myynnistä tulonsiirtona ja ostoista menonsiirtona. Tulonsiirto kirjataan arvonlisäverovelaksi ja menonsiirto arvonlisäverosaamiseksi. (Kirjanpitolautakunta 2017, 3; Nyrhinen 2019, 849-850.)

4 Arvonlisäverotuksen muutokset ja muutosehdotukset

Tässä kappaleessa käsitellään arvonlisäverojärjestelmään tulleita muutoksia ja muutosehdotuksia. Muutoksilla on pyritty tukemaan pienyrittäjien toimintaa. Erityisesti pienikokoisten yritysten yleiseen asemaan ja maksukykyyn on kiinnitetty huomiota.

4.1 Maksuvalmiuden parantaminen

Vuonna 2017 arvonlisäverolakia muutettiin tukemaan mikro- ja pienyrityksien maksuvalmiutta. Yritykset, joiden tilikauden liikevaihto on enintään 500 000 euroa saavat tilittää symmetrisesti suoritettavan ja vähennettävän arvonlisäveron maksuperusteisesti. Useat EU-jäsenvaltiot soveltavat maksuperusteista arvonlisäverojärjestelmää pienyrityksiin. (HE 139/2016 vp.)

Tarpeen muutokselle aiheutti pidentyneet maksuajat. Pidentyneet maksuajat heikentävät erityisesti pienyritysten rahoitustilannetta. Yritys voi joutua maksamaan myynnistä suoritettavan arvonlisäveron ennen kuin se saa myyntiin liittyneen maksun asiakkaalta. Pidentyneet maksuajat korostuvat erityisesti tilanteissa, joissa velallinen on velkojaa merkittävästi suurempi toimija. Lähtökohtaisesti maksuperusteinen ajallinen kohdistaminen on kannattava pienyrityksille, joka ei saa toimitushetkellä myynnistä maksua, ja jonka ostot ovat myyntejä suuremmat. Maksuperusteisesta kohdistamisesta saadaan tarvittava jousto pienyrityksen maksuliikenteeseen. (HE 139/2016 vp.)

Ojala (2016) korostaa, että jokaisen yrityksen on itse selvitettävä, onko maksuperusteen käyttö sille taloudellisesti edullista. Maksuperusteen käyttö ei ole yksiselitteisesti aina taloudellisesti järkevää, sillä myös ostojen arvonlisävero on kohdistettava symmetrisesti maksuperusteisesti. Erityisesti palvelualojen ja muiden työvoimavaltaiten pienyritysten maksuvalmiuden kannalta maksuperusteen käytölle on merkittävä taloudellinen syy. Liiketoimintaan liitettäviä hankintoja on vähän tai ei laisinkaan, jolloin vähennettävän arvonlisäveron ajallisella kohdistamisella ei ole suurta vaikutusta. (Prepula 2016.)

4.2 Covid-19 erikoistoimenpiteet yritysten tueksi

Covid-19 pandemian myötä yrityksille on tarjottu arvonlisäverotukseen liittyviä helpotuksia. Lähtökohtaisesti oma-aloitteisten verojen ilmoituksille ei kuitenkaan voida myöntää lisäaikaa. Verohallinto on alentanut viivästyskorkoa ja muuttanut maksujärjestelyn ehtoja helpottaakseen verojen maksujärjestelyjä pandemian vuoksi. Myöhässä ilmoitetulle arvonlisäveroilmoitukselle määrätään myöhästymismaksu. Voit kuitenkin pyytää, että myöhästy-

mismaksu jätetään perimättä, jos sinulla on ollut erityinen syy ilmoituksen myöhästymiselle. Verohallinto on ilmoittanut, että myöhästymismaksu voidaan jättää perimättä erityisestä syystä, kuten sairastumisen tai karanteenin vuoksi. (Verohallinto 2020c.)

Maksujärjestelyn ehtoja lievennettiin tilapäisesti Verohallinnon päätöksellä. Pandemian aiheuttaman poikkeuksellisen tilanteen vuoksi yritykset pystyivät aikavälillä 25.3.–31.8.2020 hakemaan helpotettua maksujärjestelyä. Normaalisti ensimmäisen maksuerän eräpäivä on kuukauden sisällä maksujärjestelyn hyväksymisestä. Uusien ehtojen myötä yrityksen ei tarvitse maksaa ensimmäiseen kolmeen kuukauteen maksujärjestelyyn kuuluvia veroja. Myös maksujärjestelytilanteissa perittävä viivästyskorko on alennettu tilapäisesti seitsemästä prosentista neljään prosenttiin. Alempaa viivästyskorkoa sovelletaan hakemuksiin, jotka on tehty aikavälillä 1.3.–31.8.2020 erääntyneisiin maksujärjestelyssä oleviin veroihin. (HE 74/2020 vp; Verohallinto 2020c.)

Maksujärjestelypyynnöllä pystyi 31.8.2020 asti hakemaan takaisin yrityksen maksamat arvonnisäverot, joiden eräpäivä oli tammi-, helmi- ja maaliskuussa 2020. Jos yrityksen veroauskausi on kalenterivuosi, oli yrityksellä mahdollisuus pyytää palautettavaksi 25 prosenttia vuonna 2019 suoritetusta arvonnisäverosta. Verohallinto palautti yrityksen suorittaman arvonnisäveron alkuperäisen summan. Mahdollisia arvonnisäveroon liitettyjä viivästyskorkoja ei palautettu yrityksille. Arvonnisäveron palauttaminen tarkoitti sitä, että yrityksen oli sitouduttava maksujärjestelyssä maksamaan verot myöhemmin takaisin Verohallinnolle. Takaisin maksettavan arvonnisäveron lisäksi maksettavana on 2,5 prosentin viivästyskorko. Viivästyskorko kertyy myös tässä tilanteessa arvonnisäveron alkuperäisestä eräpäivästä alkaen. (HE 74/2020 vp.)

Valtiovarainministeriö valmistelee jälleen muutosta viivästyskorkoa koskevaan lakiin pandemian pitkittymisen myötä. Muutoksen myötä maksujärjestelyyn kuuluviin veroihin sovellettaisiin 2,5 prosentin viivästyskorkoa 7 prosentin sijaan. Lisäksi Verohallinto helpottaa toista kertaa tilapäisesti maksujärjestelyn ehtoja. Muutoksen tavoitteena on helpottaa yritysten ja erityisesti toiminimiyrittäjien maksuvaikkeitä. Helpotettu maksujärjestely tarjoaa yrityksille lisää aikaa jo maksujärjestelyssä oleville verovelkoille sekä antaa mahdollisuuden lisätä uusia veroja jo voimassa oleviin maksujärjestelyihin. Verohallinto ei myöskään ryhdy perintätoimenpiteisiin, jos maksujärjestely on voimassa. Helpotettua maksujärjestelyä voi hakea OmaVerosta 21. huhtikuuta 2021 alkaen. (Valtiovarainministeriö 2021b; Verohallinto 2021d.)

4.3 Kasvun edistäminen ja hallintokustannuksien alentaminen

Arvonlisäverodirektiivin 285 artiklan mukaan Euroopan unionin jäsenvaltiot voivat myöntää asteittaisen verohuojennuksen sellaisille verovelvollisille, joiden vuosittainen liikevaihto on enintään 5 000 euroa. Liittymissopimuksessa Suomelle myönnettiin poikkeuslupa vapauttaa verovelvollisuudesta sellaiset elinkeinonharjoittajat, joiden liikevaihto on enintään 10 000 euroa vuodessa. Suomi haki arvonlisäverodirektiivin mukaisesti neuvostolta uutta poikkeuslupaa, jotta se voisi ottaa käyttöön uuden korotetun 15 000 euron alarajan. Suomelle myönnettiin haettu alaraja. Arvonlisäverodirektiivin muutoksen vuoksi jäsenvaltioiden mahdollisuus soveltaa alarajahuojennuksen kaltaisia asteittaisia verohelpotuksia poistuu kuitenkin vuoden 2025 alusta. (HE 143/2020 vp.)

Arvonlisäverolain muutoksella (HE 143/2020) vähäisen liiketoiminnan rajaa nostettiin 15 000 euroon aikaisemmasta 10 000 euron rajasta. Korotettua vähäisen liiketoiminnan rajaa sovelletaan vuonna 2021 alkaviin tilikausiin. Kuluttajamyyntiä harjoittavia pienyrittäjiä on noin 6 500 ja heistä noin 40 prosenttia toimii palvelualalla. Muutoksen ensisijainen tavoite on keventää pienyritysten hallinnollisia velvoitteita. Muutoksen myötä yritys, jonka tilikauden liikevaihto jää alle 15 000 euron ei tarvitse ilmoittautua arvonlisäverovelvolliseksi. Eriyisesti palvelualalla toimivilla elinkeinonharjoittajilla on usein vähän veron vähennykseen oikeuttavia liiketoiminnan hankintoja. Verovelvollisuuden hyödyt jäävät tällöin suhteettoman pieniksi hallinnollisiin kuluihin nähden. (HE 143/2020 vp; Verohallinto 2021e.)

Harju ja Matikka (2019) esittävät tutkimuksessaan arvonlisäverovelvollisuuden alarajan vaikutuksia. Pienikokoiset yritykset pyrkivät välttämään verovelvollisuuden syntymistä ja jäävät näin tietoisesti alarajan alapuolelle. Arvonlisäveron suorittamisvelvollisuutta ei kuitenkaan nähdä ensisijaisena syynä tälle toiminnalle. Hallinnolliset kustannukset ovat tutkimuksen mukaan merkittävä syy arvonlisäverovelvollisuuden välttämiseksi. (Harju & Matikka 2019.)

Yritysten raportointivelvollisuuksien keventäminen vuoden 2010 jälkeen vähensi verovelvollisuuden alarajan alapuolelle kasautuvien yritysten määrää (Harju & Matikka 2019). Aikaisemman erillisen lomakkeen sijaan huojennuksen saa ilmoittaa tilikauden tai kalenterivuoden viimeisen arvonveroilmoituksen yhteydessä (taulukko 5). OmaVero-palvelu vähentää huojennuksen myös automaattisesti maksettavan veron määrästä. Lisäksi pienyrityksen arvonlisäveron kuukausittaista raportointivelvollisuutta helpotettiin vuosittain tehtävällä arvonlisäveroilmoituksella. Vuosittaisen veroilmoituksen saavat tehdä yritykset, joiden verokausi on vuosi. Arvonlisäverovelvollinen voi valita verokaudeksi vuoden, jos kalenterivuoden liikevaihto tai sitä vastaava tuotto on enintään 30 000 euroa. (Verohallinto 2021a.)

Vastaavasti arvonlisäverovelvollisuuden alarajaan liittyvää asteittaista alarajahuojennusta muutettiin. Jos tilikauden liikevaihto on enintään 15 000 euroa, verovelvollinen saa tilikaudelta tilitettävän arvonlisäveron täysimääräisesti huojennuksena takaisin. Alarajahuojennuksen saa, jos tilikauden liikevaihto on yli 15 000 euroa mutta alle 30 000 euroa. Alarajahuojennuksen laskukaava on esitelty kappaleessa 3.2. Huojennuksen keskeisenä tavoitteena on tukea yritysten kasvua ja helpottaa arvonlisäverovelvolliseksi ryhtymistä. Alarajaan liittyvän huojennuksen muutos keventää yritysten verotusta, mutta hallinnollisiin kustannuksiin ei tällä muutoksella nähdä olevan merkittävää vaikutusta. Alarajahuojennuksesta saatavaan hyötyyn nähden siitä aiheutuu paljon hallinnollista työtä ja tämän myötä kustannuksia verovelvolliselle sekä Verohallinnolle. (HE 143/2020 vp.)

Alarajaa ehdotettiin nostettavaksi 20 000 euroon nykyisestä 10 000 eurosta ja alarajahuojennuksen nostamista 50 000 euroon. Alarajan muutos 15 000 euroon nähdään liian vähäisenä. Italiassa alaraja on 30 000 euroa, ja Isossa-Britanniassa noin 81 000 euroa, joten korotusvaraa on huomattavasti enemmän. Alarajan suurempi korotus auttaisi pienyrityksiä suoriutumaan velvoitteistaan aikaisempaa paremmin, sillä verovelvollisuuden ulkopuolelle voisi jäädä yhä useampi pienyritys. Alarajan korotuksella nähdään olevan myös kannustava vaikutus yrittäjyyttä harkitsevien näkökannalta. (HE 143/2020 vp.)

Hallinnon keventäminen edistää sivutoimisen yrittäjän yritystoiminnan ylläpitämistä ja sen mahdollista kehittämistä. Alarajan korotus 20 000 euroon ei ole vielä niin merkittävä, että sillä olisi vääristävä vaikutusta kilpailuun. Alarajahuojennusta ehdotettiin nostettavaksi 50 000 euroon aikaisemmasta 30 000 eurosta. Muutosehdotuksen tavoitteena on helpottaa entisestään pienyritysten liiketoimintaa ja kannustaa yrittäjyyteen. Tällä hetkellä ei kuitenkaan nähdä mahdollisena rajojen uudelleen korottamista, sillä alarajahuojennuksen taloudellisten vaikutusten ei nähdä olevan merkittäviä. Lisäksi jäsenvaltioiden mahdollisuus soveltaa asteittaisia verohelpotuksia poistuu vuonna 2025. (HE 143/2020 vp.)

5 Laadullinen tutkimusprosessi

Tämä opinnäytetyö tutkii, millainen vaikutus arvonlisäveron suorittamisella on yrityksen maksuvalmiuteen. Työn tavoitteena on selvittää tavat, joilla voidaan tukea mikro- ja pienyritysten maksukykyä arvonlisäverotuksen näkökulmasta. Tarkasteltavana on erityisesti se, millaisilla toimilla ja suunnittelulla tilitoimiston kirjanpitäjä pystyy auttamaan maksurajoitteista pienyritystä. Tutkimus toteutettiin huhtikuussa 2021 kvalitatiivisella tutkimusotteella. Tämä luku käsittelee tutkimusmenetelmän valinnan lisäksi aineiston keruumenetelmää ja analysointivaihetta.

Laadullisella tutkimuksella pyritään kuvaamaan jotain tiettyä ilmiötä tai tapahtumaa tutkimusmenetelmiä hyödyntäen. Teoreettinen viitekehys on keskeisessä osassa laadullista tutkimusta. Puusan ja Juutin (2020, luku 4) mukaan tutkimus ei voi olla tieteellinen, ellei saatuja tuloksia pystytä yhdistämään teoriaan. Tutkimuksen kannalta on tärkeää, että henkilöt joilta tieto kerätään, on mahdollisimman laaja ja syvä kokemus tutkittavasta ilmiöstä. (Tuomi & Sarasjärvi 2018, luku 3.)

Laadullisen tutkimuksen aineiston hankinnassa käytetään usein erilaisia haastattelu- tai havainnointimenetelmiä. Aineistonkeruumenetelmänä haastattelu on joustava ja siksi se soveltuu käytettäväksi useisiin eri tilanteisiin. Kysymys voidaan tarvittaessa kysyä uudelleen tai vastausta voidaan tarkentaa tutkimuskysymyksen kannalta olennaiseen suuntaan jatkokysymyksellä. Myös väärinkäsityksien oikaisu on lähtökohtaisesti helppoa haastattelutilanteessa. Haastattelussa on tärkeintä saada kerättyä mahdollisimman paljon tietoa halutusta teemasta. (Puusa & Juuti 2020, luku 4 & 6; Tuomi & Sarasjärvi 2018, luku 3.)

5.1 Aineiston keruumenetelmä

Aineiston keruumenetelmänä käytin teemahaastattelua, missä edetään ennalta valittujen teemojen ja niihin liittyvien kysymysten varassa. Menetelmä valikoitui siitä syystä, että se on helposti lähestyttävä tiedonantaja näkökulmasta. Oletettavasti kirjanpitäjä osallistuu todennäköisemmin haastatteluun, kuin vastaa suljettuun kyselylomakkeeseen, joka voi tuntua työläältä. Haastatteluiden avulla tutkittavasta ilmiöstä saadaan myös laajempi ja syvempi ymmärrys.

Teemojen valinta on yksi merkittävä osa tutkimusprosessia. Tämän takia ilmiötä käsittelevään teoreettiseen viitekehukseen on tutustuttava huolella ennen tutkimusrungon tekemistä. Teemahaastattelussa pyritään löytämään vastauksia tutkimuksen tarkoituksen mukaisesti kuitenkin melko vapaamuotoisesti. Etuna on se, että haastattelussa voidaan

tarkentaa ja syventää kysymyksiä tarvittaessa. (Puusa & Juuti 2020, luku 6; Tuomi & Sarasjärvi 2018, luku 3.)

Haastattelun kohdeyleisönä ovat tilitoimistossa työskentelevät kirjanpitäjät. Kun tutkija valitsee tutkimuksen kohdeyleisön omien kriteereiden perusteella, puhutaan harkinnanvaraisesta otoksesta. Tutkimustulokset perustuvat yksilöiden omiin kokemuksiin ja käytännössä opittuihin asioihin. Aineistoa kerättiin useamman haastattelun avulla. (Tuomi & Sarasjärvi 2018, luku 3.)

Haastatteluun osallistuville lähetin etukäteen haastattelurungon, joka löytyy työn lopusta liitteestä 2. Varsinaisessa haastattelutilanteessa kysymysten esittämismuoto ei noudattanut tarkasti haastattelurunkoa, vaan välillä haastateltavan vastauksien perusteella muotoilin apukysymyksiä uudelleen. Lisäksi tarkensin käsiteltävää aihetta tarvittaessa lisäkysymyksillä. Tutkimuksen aineistoa kerättiin nauhoittamalla. Teemahaastattelusta saatava aineisto on pääsääntöisesti runsasta, joten nauhoittamalla aineisto saadaan kerättyä tehokkaimmin. Tällöin haastattelun aikana haastattelija pystyy keskittymään paremmin aiheen johdatteluun ja tarkentaviin kysymyksiin muistiinpanojen tekemisen sijaan.

Tilitoimistoiksi valikoitui pääkaupunkiseudulla sijaitsevat tilitoimistot, jotka keskittyvät mikro- ja pienkokoluokan asiakasyrityksiin yhtiömuodosta riippumatta. Tilitoimistojen tavoittaminen oli erityisen haasteellista ajankohdan takia. Haastattelut sijoituivat lähtökohtaisesti kirjanpidollisesti haasteelliseen aikaan, tilinpäätöskauteen. Haastatteluihin osallistui neljä tilitoimistossa työskentelevää kirjanpitäjää, joista kolme on itse yrittäjinä taloushallintoalalla. Haastateltavilta kysyttiin haastattelutilanteessa, että voidaanko heidät esitellä anonyymisti työssä. Tähän sain suostumuksen kaikilta haastateltavilta. Esitin haastateltavista vain ne tiedot, jotka olivat merkityksellisiä työn luotettavuuden kannalta. Mitään sellaista ei esitetty, josta voitaisiin tunnistaa haastateltavien henkilöllisyyttä.

Tilitoimiston nro 1 asiakkaana on noin 200 yrittäjää. Asiakkaat edustavat toimialoja laidasta laitaan, rakennusliikkeistä kosmetologeihin. Haastateltu kirjanpitäjä on KLT-tutkinnon omaava henkilö, joka on toiminut allalla yli 20 vuotta. KLT merkitsee asiantuntijuutta taloushallintoalalla.

Tilitoimiston nro 2 asiakkaana on noin 20 yrittäjää, joista suurin osa on pienyrityksiä. Haastateltu kirjanpitäjä tekee alihankintana töitä myös toiselle tilitoimistolle ja siellä asiakkaita on noin 20-30. Asiakkaiden joukossa on parturikampaamoja, rakennusliikkeitä sekä markkinointia ja konsultointia tarjoavia yrityksiä. Lähes kaikki asiakkaat tarjoavat

palveluita. Koulutukseltaan haastateltu kirjanpitäjä on liiketalouden tradenomi ja hän on työskennellyt taloushallintoalalla noin kymmenen vuotta.

Tiltoimiston nro 3 asiakkaana on noin 250 yrittäjää, joiden toimialat vaihtelevat siivoojista kuljetus- ja soraliikkeisiin. Yrityksiä on kokoluokaltaan ja yhtiömuodoltaan laidasta laitaan. Haastateltu kirjanpitäjä on koulutukseltaan liiketalouden tradenomi ja hän on toiminut alalla kohta 20 vuotta.

Tiltoimiston nro 4 asiakkaana on noin 45 yrittäjää, joista suurin osa on pieniä toiminimiä ja osakeyhtiöitä. Asiakkaiden joukossa on erityisesti graafisia suunnittelijoita ja hyvinvointialalla toimivia yrittäjiä. Haastateltu kirjanpitäjä on merkonomi tutkinnon omaava henkilö, joka on toiminut alalla 20 vuotta.

5.2 Aineiston analysointivaihe

Tuomen ja Sarajasjärven (2018, luku 3) mukaan laadullinen tutkimus ei ole ensisijaisesti aineiston keruuta vaan sen analysointia. Aineiston analyysin tavoitteena on kuvailla, tulkita ja ymmärtää tutkittavaa ilmiötä. Analyysillä pyritään luomaan selkeyttä kerättyyn tutkimusaineistoon, jotta tutkittavasta ilmiöstä voidaan tehdä selkeitä ja luotettavia johtopäätöksiä. Laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmänä käytetään usein sisällönanalyysia (Tuomi & Sarajärvi 2018, luku 4 & 8.)

Puusan ja Juutin (2020, luku 9) mukaan sisällönanalyysi voidaan jakaa kolmeen eri pääluokkaan, mitkä ovat aineistolähtöinen, teoriasidonnainen ja teorialähtöinen analyysi. Teoriasidonnaisessa sisällönanalyysissä aineiston analyysi ei pohjaudu suoraan tutkittuun teoriaan, vaan teoria toimii analyysin apuna. Aineistosta tehdyille havainnoille pyritään lähtökohtaisesti löytämään vahvistus teoriasta. Näin yhdistyy vahvasti jo tunnettu teoria ja haastateltavien omat käytännön kokemukset. (Tuomi & Sarajärvi 2018, luku 4.)

Tuomen ja Sarajärven (2018, luku 4) mukaan sisällönanalyysi on tekstianalyysia. Tämän takia tutkimustulosten käsittely ja analyysi aloitetaan aineiston litteroinnilla, jossa aineisto muutetaan tekstimuotoon puhtaaksikirjoittaen. Litteroinnin jälkeen tutkimuksesta kerätty aineisto järjestettiin sisällönanalyysin avulla tulkintaa varten. Aineistosta karsittiin pois kaikki aiheeseen liittymätön, jotta aineistosta saatiin mahdollisimman pelkistetty. Tavoitteena on järjestää aineisto tiiviiseen ja selkeään muotoon samalla säilyttäen keskeisen informaation. Puusan ja Juutin (2020, luku 9) mukaan hyvässä analyysissä aineiston informaatioarvo kasvaa, kun hajanainen aineisto muutetaan selkeään muotoon. Seuraavaksi

etsin löytyykö aineistosta olennaisia aiheita tutkimusongelma silmällä pitäen. Tämän jälkeen aineisto luokiteltiin teemoittain aihepiirien mukaan, jotta saatiin muodostettua tulkittava kokonaisuus ja aineistosta saatiin vertailukelpoista.

Analysoinnin jälkeen tutkimustuloksista muodostetaan yhteenveto, joka kirjoitetaan jäsennellysti opinnäytetyön tutkimustulokset osioon ja liitetään ennalta tiedettyyn teoriataustaan. Lähtökohtaisesti analyysin tavoite on nostaa olennaiset asiat esiin tutkimuksen tavoitteiden mukaisesti. Analysoinnin jälkeen tulokset tulee aina tulkita ja selittää. Aineiston analyysi- ja tulkintavaihe on vaikea erottaa toisistaan, sillä tulkintaa tapahtuu koko tutkimusprosessin ajan. (Puusa & Juuti 2020, luku 9.)

6 Tutkimustulokset

Tässä luvussa tutustutaan teemahaastattelujen avulla kerättyyn tutkimusaineistoon. Tutkimuksella kerätty aineisto on jaettu havaittujen teemojen mukaan. Esittämisen tukena on käytetty suoria lainauksia tutkimusaineistosta. Tutkimuksessa käytetyt teemat ja apukysymykset löytyvät opinnäytetyön lopusta liitteestä 2.

Tutkimustulosten perusteella voidaan todeta, että kirjanpitäjät tarjoavat palveluita asiakkaiden tarpeiden mukaan. Uuden asiakkaan kohdalla tilitoimisto ja asiakas solmivat sopimuksen, joka määrittää asiakkaan käyttöön tulevat palvelut. Asiakassuhteen alussa tarkasteltavana on erityisesti toimiala, jolla asiakas harjoittaa liiketoimintaa. Toimiala määrittää, onko kyseessä arvonlisäverollinen vai arvonlisäveroton toiminta. Lisäksi kiinnitetään huomiota liikevaihtoon. Liikevaihdon tasosta keskustellaan asiakkaan kanssa erityisesti silloin kun kyse on aloittavasta yrityksestä.

Tilitoimistot tarjoavat lakisääteistä kirjanpitoa asiakkaille verokauden mukaan ja tarvittaessa lukuja raportoidaan lyhyemmälläkin aikavälillä asiakkaan pyynnöstä. Palveluita tarjotaan myös vuositasolla sellaisille yrityksille, jotka toimittavat materiaalit kirjanpitoa ja tilinpäätöstä varten vuoden lopussa. Usein sopimuksessa sovitaan myös arvonlisäveroilmoituksen tekemisestä ja maksamisesta sekä oma-aloitteisten verojen kertymän seuraamisesta. Moni haastatelluista piti erityisen tärkeänä verokertymän kuukausittaista raportointia, vaikka asiakkaalla olisi käytössä pidempi verokausi.

Pääsääntöisesti tilitoimiston tehtävänä on neuvoa ja kertoa asiakasyritykselle, mitkä ovat arvonlisäverovelvollisuuden hyödyt ja haitat. Digitalisaation ja sähköistymisen myötä nähdään, että kirjanpitäjien rooli muuttuu manuaalista työtä tekevistä kirjanpitäjistä enemmän konsulteiksi. Asiakasyrityksen ja tilitoimiston välistä yhteistyötä korostetaan yhä enemmän. Tilitoimiston kirjanpitäjä on merkityksellinen osa yritysasiakkaan liiketoimintaa. Tilitoimistosta pyritään kertomaan vaihtoehtoja ja mahdollisuuksia mutta lähtökohtaisesti asioita viedään eteenpäin. Kirjanpitäjien on kiinnitettävä erityistä huomiota yrittäjän etuun samalla huomioiden lainsäädännön asettamat rajoitukset. Kirjanpitäjä viimekädessä arvioi arvonlisäveron kirjanpidolliseen kirjaukseen liittyvät riskit.

Mikro- ja pienyritysten tueksi suunniteltu maksuperusteinen arvonlisävero on käytössä kaikissa tilitoimistoissa. Maksuperuste koettiin lähtökohtaisesti hyödylliseksi, mutta sen hyötyjä tulee arvioida aina tilannekohtaisesti. Tutkimustuloksissa esitettiin myös, että maksuperusteisella arvonlisäveron kohdistamisella voidaan vaikuttaa yrityksen kassavirtaan. Haastatteluissa nousi esille, että verovelvollisuuden alarajaan toivotaan helpotusta, jotta

yrittäjyyteen lähtemisen kynnys madaltuisi. Lisäksi koettiin, että huojennuksen raja-arvoja pitäisi korottaa.

Pienyritysten taloudellinen ahdinko on huomioitu tilitoimistoissa. Lähtökohtaisesti nähtiin, että koko arvonlisäverojärjestelmä vaatisi päivittämistä ja selkeitä muutoksia, jotka tukisivat mikro- ja pienyrityksiä. Erityisesti pienyritysten asema suurikokoisten yritysten toimittajina nähtiin haasteelliseksi asetelmaksi. Pienyrityksen toiminta on täysin riippuvainen suurikokoisen asiakkaan maksuista ja usein maksut tulivat vasta eräpäivän jälkeen. Koettiin, että maksuperuste on tällä hetkellä pienyritysten elinehto juuri tämän kaltaisissa tilanteissa. Arvonlisävero suoritetaan vasta sen jälkeen, kun maksu asiakkaalta on vastaanotettu.

6.1 Verokauden valinta

Tutkimustulosten mukaan verokauden valinnassa kiinnitetään erityisesti huomiota yrityksen liikevaihtoon ja millaiseksi se kasvaa liiketoiminnan edetessä. Jos kyseessä on vasta aloittanut yritys, keskustellaan mahdollisesta liikevaihdon määrästä yhdessä asiakkaan kanssa. Liikevaihdon taso määrittää sen, millaista verokautta yritys saa soveltaa. Liikevaihto ja suoritettavan arvonlisäveron määrä kulkevat käsi kädessä.

Haastatteluiden perusteella oli suositeltavaa, että arvonlisävero suoritettaisiin vähintään kolmen kuukauden välein, jotta maksettavan arvonlisäveron määrä ei kasvaisi liian suureksi. Lyhyemmästä verokaudesta tulisi edetä pidempään vasta muutoksen ollessa tarpeellinen. Suoritettavan arvonlisäveron määrä on suoraan sidoksissa liikevaihtoon. Haastatteluiden mukaan koetaan, että arvonlisäveroa olisi hyvä suorittaa tasaisesti koko tilikauden ajan.

Mielipiteissä tuli vahvasti esiin, että lyhyempää verokautta ei suositella, jos yrityksen liike-toiminta on sivutoimista ja liikevaihto jää alle 10 000 euron. Jos liikevaihto on vähäistä ja kirjanpidon tapahtumia on vähän, tulee kuukausittaisista kirjanpidon palveluista liian suuri menoerä. Kirjanpitomaksut muodostuvat suuriksi suhteessa liikevaihtoon, jos kirjanpito tehdään kuukausittain tai kolmen kuukauden välein.

6.2 Arvonlisäverovelvollisuus ja takautuva arvonlisävero

Mikro- ja pienyritykset eivät välttämättä saavuta arvonlisäverovelvollisuuden alarajaa liiketoiminnan koon vuoksi ja sen takia yritysten on mietittävä kannattaako arvonlisäverorekisteriin hakeutua vapaaehtoisesti. Tutkimustulosten mukaan tämänlaisissa tilanteissa on

harkittava ovatko verovelvollisuuden hyödyt riittävät suhteessa sen aiheuttamiin hallinnollisiin velvoitteisiin.

Tutkimustulosten mukaan asiakkaalle voidaan ehdottaa vapaaehtoista verovelvollisuutta sellaisissa tilanteissa, joissa heillä on paljon vähennyskelpoisia hankintoja tai yrityksen liiketoiminta perustuu tavarakauppaan. Tällöin asiakas rekisteröityy verohallinnon ylläpitämään arvonlisäverorekisteriin omalla ilmoituksella. Arvonlisäverovelvollisuutta suositellaan erityisesti sellaisessa tilanteessa, jossa asiakkaalla tehdään jo ennestään kuukausittaista kirjanpitoa. Kirjanpitäjä tekee arvonlisäverovelvollisuuden myötä tarvittavat kirjaukset usein samaan kuukausittaiseen hintaan.

Tutkimustuloksissa nousi vahvasti esille, että palvelualalla toimivan pienyrityksen ei ole lähtökohtaisesti kannattavaa hakeutua arvonlisäverovelvolliseksi. Palveluita tuottavan yrityksen liiketoimintaan liittyvät hankinnat ovat usein vähäiset tai niitä ei ole ollenkaan. Pääasiassa myynti perustuu palveluihin. Verovelvolliseksi hakeutumista on harkittava erikseen siinä tilanteessa, kun liikevaihto lähenee 15 000 euron alarajaa.

Yrityksen on kuitenkin tilannekohtaisesti arvioitava, missä tilanteissa arvonlisäverorekisteriin ilmoittautuminen kannattaa. Haastatteluiden mukaan yhden suuren investoinnin tai hankinnan takia ei kannata ilmoittautua verovelvolliseksi sellaisessa tilanteessa, jossa liikevaihto jää yhä verovelvollisuuden alarajan alapuolelle. Kirjanpitäjä pyrkii seuraamaan ja tiedottamaan asiakasyritykselle, mikäli 15 000 euron alaraja on ylittymässä. Alarajan ylityessä kesken tilikauden yritys joutuu maksamaan koko tilikauden ajalta arvonlisäveron takautuvasti.

”Kerron siitä riskistä, että jos se raja ylittyy niin, sitten olet arvonlisäverovelvollinen, olipa se kannattavaa tai ei.”

Tulosten mukaan kirjanpitäjät pyrkivät tietoisesti siihen, että yrittäjä ymmärtävät arvonlisäverovelvollisuuden hyödyt ja riskit. Pienyritykset ovat ilmoittautuneet ilman selkeätä syytä vapaaehtoisesti arvonlisärekisteriin. Yrittäjien mielestä kuulostaa houkuttavalta se, että saadaan vähentää hankintojen sisältämä arvonlisävero. Myös pelko takautuvasta arvonlisäverosta saa yrityksen pienestä koosta huolimatta hakeutumaan arvonlisäverovelvolliseksi.

Jos aloittavalla yrityksellä on tarkoitus kasvaa ja kehittää liiketoimintaa, on haastateltavien mielestä tällaisessa tilanteessa järkevää hakeutua arvonlisäverovelvolliseksi toiminnan alussa, vaikka liiketoiminnan alaraja ei olisi heti ylittymässä. Arvonlisäverorekisteriin ei sil-

loin tarvitse enää erikseen rekisteröityä kasvun myötä. Jos liiketoiminta on ollut sivutoimista useamman vuoden, eikä sitä ole tarkoitus kasvattaa, on lähtökohtaisesti järkevämpää olla ilmoittautumatta arvonlisäverovelvolliseksi. Vapaaehtoista arvonlisäverorekisteriin hakeutumista ei suositella tilanteissa, joissa on kyse pienestä palvelualan yrityksestä, jonka liikevaihto jää todella alhaiseksi sekä hankinnat ovat vähäiset. Pääasiassa palveluja myyvien yritysten on harkittava tarkkaan, onko vähennyskelpoisia hankintoja ja mille tasolle arvioidaan liikevaihdon jäävän.

6.3 Arvonlisäveron kirjanpidollinen käsittely

Tutkimustulosten mukaan haasteita arvonlisäveron käsittelyyn tuo tilikauden ylimenevät tai tilikauden päättymisen ympärille sijoittuvat kulut. Edellä mainittujen kulujen käsittelylle ei ole selkeätä ei ole mitään selkeää vastausta niiden kulujen arvonlisäveron kirjauksesta tai maksusta, mitkä Kirjanpidon kirjausten tekemistä on harkittava aina tilannekohtaisesti ja harkinnanvaraisissa tilanteissa on suositeltavaa olla yhteydessä yritykseen. Kirjauksia on harkittava myös toimialaa katsoen.

Tutkimustulosten mukaan on vahva näkemys siitä, että kirjanpito tulisi tehdä mikro- ja pienyrityksen kohdalla maksuperusteisesti tilikauden aikana. Kirjanpito oikaistaan vasta loppuvuodesta suoriteperusteiseksi. Haastatteluiden mukaan tämänkaltaista kirjaustapaa noudattaen on helpompi seurata yrityksen toimintaa ja se on käytännön toteutuksessa selkeämpää.

Lähtökohtaisesti yritysasiakkaat lähettävät kirjanpidon aineiston kerran kuukaudessa, jonka jälkeen kirjanpidon kirjaukset tehdään kirjanpitojärjestelmään. Aineistoa ei lähetetä vasta silloin, kun maksu on tehty. Tämän myötä kirjanpito on mahdollisimman ajan tasalla. Vaihtoehtoisesti sellaisissa tapauksissa, joissa asiakkaalla ei ole käytössä sähköistä kirjanpitojärjestelmää kirjanpitoa varten vaadittava aineisto toimitetaan fyysisesti tilitoimistolle. Tämänkaltaisissa tapauksissa kirjanpito tehdään vasta sen jälkeen, kun yritys on saanut maksut ja maksanut kululaskut. Tällöin kirjanpidon materiaalien toimittamistavalla on suuri vaikutus siihen, että miten kirjaukset tehdään tilikauden aikana.

Haastatteluiden mukaan asiakkaat toimittavat pääsääntöisesti kirjanpitoaineiston hyvissä ajoin tai viimeistään erikseen sovittuna ajankohtana, jotta kirjanpidon kirjaukset ehditään tehdä ennen arvonlisäveron ilmoituspäivää. Vaikka asiakkaan verokausi olisi kolmen kuukauden mittainen, pyritään kirjanpitoa tekemään sitä mukaan, kun aineistoa toimitetaan. Asiakkaiden joukkoon kuuluu myös niitä yrityksiä, jotka toimittavat koko vuoden kirjanpitoaineiston muutama päivä ennen arvonlisäveroilmoitusta. Joissain tilanteissa asiakkaalta

joudutaan myös erikseen pyytämään aineistoa. Tutkimustulosten mukaan aineiston toimitamista on pyritty helpottamaan erilaisilla dokumentointipalveluilla, joihin asiakas voi välittömästi kuvata tositteet. Dokumentointipalvelut nopeuttavat materiaalien toimittamista ja jokainen voi sen välityksellä toimittaa materiaalit omassa tahdissaan.

Mielenkiintoisena näkökulmana nostettiin esille se, että tänä päivänä asiakkaan laskutus on pääsääntöisesti sähköistä. Tämänkaltaisissa tilanteissa asiakasyrityksen asiakkaalle tekemä lasku siirtyy sen tekohetken jälkeen kirjanpitoon ja samalla syntyy myynnistä arvonlisäverovelvollisuus laskuperusteisesti. Kirjanpidon kirjaus tehdään aina kun lasku kirjautuu järjestelmään ja puhutaan laskuperusteisesta arvonlisäveron kohdistamisesta.

Tutkimustulokset osoittivat, että sähköisesti kirjanpitoaineiston toimittavilla pienyrityksillä ei ole suurta merkitystä sille, kohdennetaanko arvonlisävero lasku- vai maksuperusteisesti. Kohdistamistavasta riippumatta arvonlisävero on ilmoitettava ja maksettava määräaikaan mennessä. Aineistosta nousi esille myös se, että jotkin yrittäjät kokevat saavansa helpotusta maksuperusteen käytöstä ja tarvitsemansa pidemmän maksuajan. Haastatteluiden perusteella nähdään, että kohdentamistapa vaikuttaa vain arvonlisäveron maksuajankohtaan ja siirtää näin ollen veron maksua.

Tutkimustulosten mukaan maksuperusteinen kohdistamistapa nähtiin hyödylliseksi erityisesti kassanhallinnan näkökulmasta. Maksuperusteen käyttö on kuitenkin ristiriidassa edellä esitellyssä tilanteessa, sillä maksuperustetta käytettäessä kirjanpidon aineisto tulisi toimittaa vasta silloin kun myynnistä suoritettu summa tulee tilille. Jotkin pienet yritykset tuovat yhä materiaalit fyysisesti ja tuolloin maksuperusteen käyttö nähdään kaikkein käytännöllisimpänä.

Aineistosta nousi esille se, että mikro- ja pienyrityksissä maksuperustetta käytetään lähtökohtaisesti tilikauden aikana ja tilikauden lopussa kirjanpito oikaistaan suoriteperusteiseksi, vaikka lainsäädäntö ei tätä velvoita. Haastateltavien mukaan suoriteperusteen käyttöä tulee harkita erityisesti silloin, jos yrityksellä on jatkuvia kuluja esimerkiksi liikennöitsijällä polttoainekulut. Tällöin kulut pyritään kirjaamaan suoriteperusteisesti, jotta yritys saa vähennysoikeuden käyttöönsä mahdollisimman pian. Esille nousikin vahvasti se, että yritykset haluavat hyödyntää hankinnoista syntyvän arvonlisäveron hyödyn mahdollisimman pian. Kirjanpidon aineisto on tällöin toimitettava heti suorituksen jälkeen. Tämän kokoluokan yrityksissä on poikkeuksellista, jos asiakasyritys haluaa tehdä kirjanpidon suoriteperusteisesti koko tilikauden ajan.

6.4 Maksurajoitteisuus ja tilitoimiston suositukset

Mikäli asiakkaalla havaitaan vaikeuksia arvonlisäveron maksamisessa, tarkastetaan ensin verokauden pituus. Jos asiakas on liiketoiminnan alussa valinnut vuoden mittaisen verokauden, on maksuvaikeuksien kohdalla suositeltavaa vaihtaa lyhyempään verokauteen. Aineistossa nostettiin esille se, että arvonlisäveron jakamisella koko vuodelle on nähtävissä hyötyjä ja haittoja. Jos arvonlisäveron maksu on kerran kuukaudessa, syntyy siitä velvoite ja se on maksettava määräaikaan mennessä, eikä verovelkaa keräännä suuria määriä. Huono puoli on siinä, että silloin se pitää maksaa useammin. Arvonlisäveron maksu on edessä, vaikka maksu suoritettaisiin vain kerran vuodessa. Haastateltavien mukaan nähtiin enemmän hyviä puolia siinä, että arvonlisävero maksettaisiin kerran kuukaudessa tai kolmessa kuukaudessa.

Tutkimustulosten mukaan kuukausittainen tuloksen ja arvonlisäverokertymän seuraaminen arvonlisäveroilmoitusjaksosta riippumatta nähtiin erityisen tärkeäksi. Erityisesti tilanteessa, missä arvonlisäveron maksamista on vaikea hallita, suositeltiin edellä mainittua kuukausittaista raportointia. Kuukausittaista kirjanpitoa ja näin ollen raportointia ei voida tehdä, jos asiakas toimittaa materiaalit kerran vuodessa. Tällöin suoritettava arvonlisävero lasketaan kirjanpidon kirjausten teon jälkeen ennen veron ilmoittamisajankohtaa.

”Lähtökohta siihen, että miten noita maksuvaikeuksia voisi välttää on se, että raportoidaan joka kuukausi.”

Haastattelujen mukaan yrityksen maksuvaikeuksiin joutumista pyritään ennakoimaan myös tiedon jakamiselle. Haastateltavat painottivat sitä, että he pyrkivät aina kertomaan, miten yrityksen kannattaa toimia ja mikä on järkevää toimintaa. Yrittäjän pitää myös kiinnostua kirjanpitäjän tarjoamista luvuista ja erityisesti niiden taakse katsomisesta. Tällöin yrittäjän oma ymmärrys omasta taloudellisesta tilanteesta kasvaa. Liiketoiminnan sujuvuuden myötä koetaan, että yrityksen rahoitusasemakin paranee. Haastattelujen mukaan sillä on suuri merkitys, miten yrittäjä suhtautuu talouden lukuihin.

Haastateltavat suosittelivat siirtämään arvonlisäveron maksua varten vaadittava summa erilliselle pankkitilille maksuvaikeuksien varalta. Esille nostettiin kuitenkin mielenkiintoinen näkökulma siitä, että useamman pankkitilin pitäminen on kuluerä eikä näin ollen voida suositella tämänkaltaista toimintaa asiakkaille. Suositeltava tapa on, että arvonlisäverokertymää seurataan kuukausittain arvonlisäverokautteen katsomatta.

Haastateltavilla on vahva näkemys siitä, että Verohallinnon tarjoamat maksujärjestelyt ovat olleet hyödyllisiä erityisesti pandemian aikaan. Maksujärjestelyjä on jouduttu tilanteeseen nähden hakemaan melko vähän, mutta selkeästi enemmän kuin ennen pandemiaa. Tutkimustulokset osoittavat, että kirjanpitäjät auttavat yrityksiä hakemaan maksujärjestelyä ja sovittaessa tekevät sen kokonaan heidän puolestansa.

Haasteltavat suosittelivat, että arvonlisäveroa kannattaa yrittää maksaa edes osittain eräpäivänä tai edes erääntymiskuukauden loppuun mennessä. Esille nostettiin se, että maksujärjestelyn hakemista ei kannata siirtää myöhemmäksi, vaan hakemus suositellaan tehtäväksi lähes heti, kun maksuvaikeudet havaitaan. Verohallinto myöntää maksujärjestelyn, jos yritys on hoitanut verot aikaisemmin hyvin.

Tutkimustuloksissa nousi esille lisäksi mielenkiintoinen näkökulma liittyen arvonlisäverojen maksuun eräpäivän jälkeen. Haasteltavien mukaan yrityksiä on neuvottu maksamaan vasta eräpäivän jälkeen, jos kassavarat ovat olleet vähissä tai kokonaan loppu. Esille nostettiin sellainen tilanne, missä yrityksen pitää maksaa joko arvonlisäverot tai oman työntekijän palkka. Tämänlaisissa tilanteissa suositellaan maksamaan ensin oman työntekijän erääntyvä palkka ja vasta sen jälkeen arvonlisäverot. Eräpäivän jälkeen vielä maksamatta oleville arvonlisäveroille määrätään uusi eräpäivä. Viimeistään tässä vaiheessa on suositeltua maksaa aikaisemmin maksamatta jätetty arvonlisävero. Tutkimustulosten mukaan edellä mainittua toimintaa ei suositella pitkäaikaisesti, vaan suositeltavampaa on hakea Verohallinnon tarjoamaa maksujärjestelyä. Erityisesti korostettiin sitä, että yrityksen ongelmat alkavat kerääntymään, jos maksamatta jääneet verot pääsevät ulosottoon asti.

Tutkimustulosten mukaan merkittävimpänä syynä maksuvaikeuksiin nähtiin kassanhallinta. Toiseksi syyksi maksuperusteen käytölle nostettiin haaste, jossa arvonlisävero määrätään suoritettavaksi laskupäivän mukaan ja suurikokoiset asiakkaat jättävät maksun maksamatta tai maksavat vasta eräpäivän jälkeen. Haastattelujen mukaan myyntisaamisten perintä ei ole välttämättä ensimmäinen toimi, johon yrittäjän kannattaa tarttua. Pienikokoisen yrityksen liiketoiminta voi perustua kokonaan suurikokoisen yrityksen kanssa solmittuun asiakassuhteeseen. Jo tämänkaltaisessa tilanteessa pienyrityksen kassa voi olla kriisissä. Suorite- ja laskuperustetta käytettäessä haasteeksi voi muodostua se, että arvonlisävero on maksettava, vaikka asiakas ei ole maksanut rahoja. Tässä mielessä maksuperusteen käyttö nähdään erittäin hyväksi, sillä silloin asiakkaan maksu on varmasti tullut ja siitä maksetaan arvonlisävero.

Haastattelu tuloksissa nousi vahvasti esille toiminimiyrittäjien ymmärryksen puute. Toiminimiyrittäjien kohdalla korostui erityisesti vaara siitä, että kaikki myynnistä tulevat varat

nähtiin omina. Arvonlisäveron osuutta on vaikea erottaa asiakkaan suorittamasta maksusta, sillä käytännön tasolla varat ovat toiminimiyrittäjän käytössä välittömästi. Haastattelujen mukaan on korostettava jatkuvasti ja erityisesti aloittavan yrityksen kohdalla sitä, että niistä myynnin tuloista täytyy maksaa arvonlisäverot. Jos arvonlisäveroja ei pystytä maksamaan, on rahat käytetty johonkin muuhun.

6.5 Muutosehdotukset mikro- ja pienyritysten tueksi

Tutkimustuloksissa korostuu näkemys siitä, että palvelualojen arvonlisäverotusta tulisi huojentaa. Lisäksi verokannan alentaminen nähtiin yhdeksi vaihtoehdoksi. Erityisesti huojennusta kaivataan palvelualoille, jotka ovat yleisesti pienyritysten liiketoiminta-alaa. Tulosten mukaan ehdotettiin myös, että huojennus sidottaisiin johonkin tiettyyn joukkoon, kuten toiminimiyrittäjiin, jotka työllistävät lähtökohtaisesti vain itsensä. Huojennusta tulisi kohdistaa esimerkiksi toimialakohtaisesti kotipalveluyrityksiin, jotka työllistävät pitkälti vain yhden tai kaksi ihmistä.

Haastattelu tuloksien mukaan koettiin vahvasti, että nykyinen 15 000 euron verovelvollisuuden alaraja on riittämätön. Alarajaa nostettiin 10 000 eurosta 15 000 euroon 2021 alkaville tilikausille. Korotus oli tarpeellinen, mutta sitä ei kuitenkaan nähty riittävänä. Haastatteluiden mukaan alarajan nosto 20 000 euroon alentaisi yrittäjyyteen ryhtymisen kynystä. Koettiin, että korkeammalla alarajalla yrittäjäksi ryhtyminen olisi lähtökohtaisesti helpompaa.

Haastateltavat kiinnittivät huomiota myös alarajahuojennuksen määrään. Huojennuksen määrä väheni alarajan noston myötä. Huojennusta saa nyt, jos tilikauden liikevaihto on yli 15 000 euron mutta alle 30 000 euron. Huojennuksen katsottiin olevan riittävä, jos ylärajaa nostettaisiin 40 000 – 50 000 euroon. Korotuksella ei nähty olevan merkittävää vääristävää vaikutusta kilpailuasetelmaan. Huojennuksen koettiin olevan tärkeä pienyritykselle ja tarjoavan helpotusta erityisesti liiketoiminnan kiinteisiin kuluihin.

Tuloksissa esille nostettiin, että asiakkaita on ohjattava tietoisesti sähköisen kirjanpidon maailmaan sen helppouden ja tehokkuuden takia. Lähtökohtaisesti yrityksen taloutta on helpompi hallita ja seurata yhdestä sähköisessä muodossa olevasta järjestelmästä. Muutos kohti digitalisempia toimintamalleja on koettu tärkeäksi.

”Ihan vaan sen takia, että se säästää paljon yrittäjien aikaa ja se on mulle helpompaa.”

Tutkimuksessa nousi esiin myös yrittäjien kouluttaminen ja tietoisuuden kasvattaminen. Erityistä huomiota olisi kiinnitettävä ammatillisessa koulutuksessa yrittäjyyteen valmentaviin asioihin. Opetus pitäisi saada toteutettua mahdollisimman käytännönläheisesti, jotta vasta valmistunut henkilö pystyisi aloittamaan yrittäjyyden vakaan tietoperustan omaavana. Erityisesti pitäisi keskittyä tarjoamaan yrittäjälle ymmärrys, että lukujen seuranta liittyy talouden kokonaishallintaan.

7 Pohdinta

Tässä luvussa käsitellään johtopäätöksiä apuna käyttäen työn alussa esitettyä teoriaa ja tutkimustuloksia. Lisäksi tässä luvussa tarkastellaan työn luotettavuutta useiden eri näkökulmien avulla sekä opinnäytetyöprosessin onnistumista. Tarkasteltavana on myös oma oppiminen ja ammatillinen kehittyminen työn tekemisen myötä.

7.1 Johtopäätökset

Yleisesti ottaen haastattelut tukivat teoriaa. Arvonlisäverotus nähdään monitahoisena ja vaikeasti ymmärrettävänä asiana. Yrittäjän oma halu ja kiinnostus heijastuu yrityksen liiketoimintaan ja arvonlisäveron käsittelyyn. Maksuvaikeuksiin joutumisen syitä on vaikea yksilöidä, vaan syitä nähdään olevan monenlaisia.

Arvonlisäveron maksuperusteinen kohdistaminen on puhuttanut paljon kuluneiden vuosien aikana. Vuonna 2017 käyttöön otetun maksuperusteen on määrä helpottaa pienyritysten verovelvollisuutta. Aikaisempien tutkimusten perusteella maksuperusteen vaikutuksia ei ollut vielä havaittavissa vuonna 2018. Sähköistymisen myötä maksuperusteinen kohdistaminen on nähty haasteelliseksi, sillä useat kirjanpidon ohjelmat ovat puutteellisia sen osalta. Jo lakimuutosta käsiteltäessä huomiota kiinnitettiin järjestelmien muutostarpeisiin. Kirjanpidonjärjestelmän ominaisuuksilla on yhä vaikutusta maksuperusteen käytölle, vaikka se onkin jo otettu laajemmin käyttöön.

Haastatteluiden myötä esille nousi, kuinka tärkeäksi maksuperusteinen kohdistaminen nähtiin pienyrityksen kassanhallinnan näkökannalta. Erityisesti pienyrityksen liiketoiminnan jatkumisen kannalta vaikutus nähdään merkittävänä, sillä arvonlisäveroa ei tarvitse kohdistaa ennen kuin on saanut suorituksen asiakkaalta. Maksuperustetta käytettäessä suurikokoisten asiakkaiden pidentyneet maksuajat eivät aja pienyrityksen kassaa kriisiin.

Arvonlisäverotuksen suunnittelulla on merkittävä vaikutus myös pienikokoisessa yrityksessä. Arvonlisävero on yksi mikro- ja pienyritysten suurimmista maksueristä. Riittävällä suunnittelulla vältytään ikäviltä yllätyksiltä. Vähäinen liiketoiminta on luokiteltu arvonlisäverottomaksi. Arvonlisäverovelvollisuuden alarajaa korotettiin 15 000 euroon vuoden 2021 alusta, kuten luvussa 4.3 on esitetty. Vaikuttaisi siltä, että arvonlisäverovelvolliseksi haetaan ilman kunnollisia perusteita takautuvan arvonlisäveron synnyttämän uhkakuvan vuoksi. Suositeltavaa olisi kuitenkin suunnitella koko vuoden arvonlisäverotus ja pohtia, minkä suuruiseksi liikevaihto muodostuu. Lisäksi huomiota on kiinnitettävä hankintojen määrään ja vähennysoikeuteen. Vasta suunnittelun jälkeen on syytä harkita vapaaehtoista

arvonlisäverovelvollisuutta. Takautuvaa arvonlisäveroa ei pitäisi nähdä niin ongelmallisenä, sillä yrityksen liikevaihdon jäädessä alle 30 000 euron on yritys oikeutettu verohuojennukseen.

Sähköistymisen ja digitalisaation vaikutus nähdään suurena, sillä se keventää kirjanpidon tekoa ja talouden seurantaan yrittäjän näkökulmasta. Kirjanpidon aineiston lähettäminen onnistuu vaivattomasti ja kuittien tallentaminen puhelimella mahdollistaa aineiston keräämisen. Tilitoimistot hyödyntävät tehokkaasti erilaisia kirjanpitojärjestelmiä ja dokumentointipalveluita. Sähköisten järjestelmien hyödyt nähdään ehdottomasti siinä, että kirjanpitäjän työ jakautuu tasaisesti koko tilikauden ajalle verokaudesta riippumatta. Uudet toimintamallit jaksottavat kirjanpitäjän työtä ja ennen kaikkea helpottavat asiakasyrityksen liiketoiminnan lukujen seurantaan. Vaivattomuus ja helppous houkuttelevat yrittäjiä tehokkaampaan talouden seurantaan.

Pandemia on vaikeuttanut pienyritysten taloudellista tilannetta entisestään. Erityisesti maksuaikojen venyminen on korostunut tilanteen myötä. Verohallinnon tarjoama luvussa 2.3 esitetty maksujärjestely on helpottanut maksuvaikeuksiin joutuneiden yritysten tilannetta. Uutta helpotettua maksujärjestelyä ollaan ottamassa toistamiseen käyttöön pandemian pitkittymisen seurauksena. Lisäksi maksujärjestelyssä oleville veroille sovelletaan luvussa 4.2 esitettyä alennettua 2,5 prosentin viivästyskorkoa. Mielestäni yritykset kaipaisivat edellä esiteltyjä helpotuksia myös aivan tavallisessa maailmantilanteessa. Pienyritysten selviytyminen ja kehitys pitäisi nostaa suurempaan arvoon.

Luvussa 4.3. esitellyn asteittaisen verohuojennuksen poistuminen 2025 heikentää pienyritysten asemaa. Tutkimustulosten mukaan verohuojennus nähtiin todella tärkeänä elementtinä ja jopa yrittäjyyteen kannustavana. Verovelvollisuuden aikaan saamat hallinnolliset kustannukset vaikuttavat yhä yritysten kehitykseen. Ei kuitenkaan voida sanoa, että kasvua tavoitteleva yritys jäisi vähäisen liiketoiminnan rajan alapuolelle helpotusten toivossa. Keskustelua saa aikaan kuitenkin se, kuinka nopeasti helpotukset loppuvat. Tutkimuksessa nousi esille tarve suuremmalle verohelpotukselle.

7.2 Luotettavuuden arviointi

Tuomen ja Sarajärven (2018, luku 6) mukaan laadullinen tutkimus tulisi nähdä yhtenä kokonaisuutena ja arvioida sen mukaan. Tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa ei ole käytettävissä minkäänlaista yksiselitteistä ohjetta, mutta tiettyjen asioiden tarkastelemisesta voi olla apua. Tutkimusta voidaan arvioida tutkimuksen kohteen ja tarkoituksen, tutkijan sitoutumisen, aineiston keruun ja tiedonantajien pohjalta. Lisäksi voidaan tarkastella

luotettavuutta tutkija-tiedonantaja -suhde, tutkimuksen kesto, aineiston analysointi ja raportointi huomioiden. (Tuomi & Sarajärvi 2018, luku 6.) Haastateltaviksi valittiin tilitoimistoja, joilla on pitkä kokemus mikro- ja pienkokoluokan yrityksistä. Myös maksuperusteinen kohdistaminen oli otettu käyttöön kaikissa tilitoimistoissa.

Hirsjärven ja Hurmeen (2015, 184) mukaan aineistonkeruumenetelmän ollessa haastattelu, tulisi laatua tarkastella jo tutkimuksen eri vaiheissa. Laadukkuutta voidaan tavoitella tekemällä hyvä haastattelurunko sekä miettimällä valmiiksi teemoja tarkentavia lisäkysymyksiä. Haastatteluvaiheen aikana laatuun on syytä kiinnittää huomiota esimerkiksi huolehtimalla siitä, että käytössä oleva tekninen välineistö on kunnossa. (Hirsjärvi & Hurme 2015, 184.)

Hyvän haastattelurungon luominen auttaa laadukkuuden arvioinnissa. Haastattelurunko luotiin tietoperustaan tutustumisen jälkeen ja käsiteltäväksi nostettiin keskeisimmät teemat. Opinnäytetyön tutkimusosiossa kiinnitettiin huomiota luotettavuuteen luomalla haastattelun teemojen alle tarkentavia lisäkysymyksiä. Tutkija mietti etukäteen, miten haastattelussa ilmenneitä teemoja voidaan syventää. Testihaastattelu toteutettiin ennen lopullisia haastatteluita. Haastattelurunko muokkautui testihaastattelussa nousseiden asioiden seurauksena. Haastattelurunko löytyy opinnäytetyön lopusta liitteestä 2. Haastattelurunko jaettiin haastateltaville etukäteen, jotta heillä oli mahdollisuus tutustua sisältöön ennen toteutusvaihetta.

Jokainen tutkimushaastattelu nauhoitettiin haastateltavien suostumuksella Teams-soveluksen nauhoitustyökalun avulla. Tutkimusaineiston laadukkuutta parantaa haastatteluiden litteroiminen eli puhtaaksikirjoittaminen mahdollisimman pian keruuvaiheen jälkeen. (Hirsjärvi & Hurme 2015, 135.) Aineisto litteroitiin kuluvan päivän aikana.

Aineiston riittävyys voidaan ratkaista saturaation avulla. Saturaatio tarkoittaa kylläntymispistettä, jossa aineisto alkaa toistamaan itseään eikä tutkimukseen saada enää uutta aineistoa. Näkemykset kylläntymispisteestä vaihtelevat, mutta todennäköisesti 15 vastausta riittää tuottamaan tutkimuksen peruskuvion. Kun tutkimukseen osallistuvat tiedonantajat ovat homogeeninen eli yhtenäinen joukko, voidaan tutkimuksen alussa olettaa, että kylläntymispiste saavutetaan. (Pitkäranta 2014, 98.)

Tutkimuksessa ei lähdetty ensisijaisesti tavoittelemaan saturaatiota, vaan löytämään yritykselle suotuisimmat tavat toteuttaa arvonalisäverotus. Saturaatio kuitenkin saavutettiin, sillä haastatteluiden edetessä samat asiat nousivat esille eri haastateltavien kesken. Alku-

peräinen tavoite oli pitää viisi haastattelua, jotta saadaan mahdollisimman laaja kuva käsiteltävästä ilmiöstä. Haastateltavien tavoittaminen oli todella haastavaa ajankohdan takia, sillä työn tutkimusosio sijoittui tilinpäätöskaudelle. Riittävä kuva ja aineiston kylläntymisen saavutettiin kuitenkin neljällä haastattelulla.

Kirjallisuudessa tutkimusmenetelmien luotettavuutta käsitellään usein myös validiteetin ja reliabiliteetin käsittein. Validiteetti kuvaa sitä, että tutkimuksessa on tutkittu sitä, mitä on luvattu tutkimusasetelmaa tehdessä, ja reliabiliteetti taas kuvaa tutkimustulosten toistettavuutta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, luku 6.) Tuomen ja Sarajärven (2018, luku 6) mukaan laadullisen tutkimuksen piirissä edellä mainittujen käsitteiden käyttöä on kyseenalaista, sillä ne ovat syntyneet määrällisen tutkimuksen piirissä ja ne vastaavat enemmän määrällisen tutkimuksen tarpeisiin.

7.3 Opinnäytetyöprosessin ja oman oppimisen arviointi

Opinnäytetyö prosessi käynnistyi tietoperustan etsimisellä heti alkuvuodesta. Tietoperustan etsimisen ja käsittelyn jälkeen ymmärrys aiheesta oli laajempi. Tämän uskon vaikuttaneen haastattelurungon muovautumiseen. Erityisen paljon aikaa kului aineiston puhtaaksi kirjoittamiseen. Aineisto kirjoitettiin tekstimuotoon tietokoneelle sanasta sanaan. Aineiston muuttaminen tekstimuotoon oli työlästä ja hyvin rutiininomaista poiketen muusta laadullisesta tutkimuksesta.

Opinnäytetyöprosessin myötä ymmärrys pienyritysten toiminnan haasteista kasvoi. Lisäksi mielenkiinto yrittäjyyteen heräsi. Erityisesti itse tilitoimisto yrittäjien haastatteleminen herätti kiinnostusta ja uusia näkökulmia. Opinnäytetyöprosessi pysyi sovitussa aikataulussa ja työ onnistui kokonaisuudessa hyvin. Tutkimus olisi mielenkiintoista toteuttaa uudelleen sellaisena ajankohtana, jolloin tilitoimistoilla ei ole tilinpäätöskauden tuomaa kiirettä.

Opinnäytetyön suunnittelu ja toteutus oli kokonaisuudessaan hyvin opettavainen ja mielenkiintoinen projekti, joka vahvisti tekijän johtamisen taitoja. Kirjoittamisen alkuvaiheessa laadittiin aikataulu projektin etenemisen suhteen. Aikataulun avulla pystyttiin seuraamaan edistymistä. Opinnäytetyötä työstettiin arkipäivisin palkkatyön ohella.

Lähteet

Arvonlisäverolaki 30.12.1993/1501

Euroopan komissio 2021. Arvonlisävero. Luettavissa: https://europa.eu/youreurope/business/taxation/vat/vat-rules-rates/index_en.htm. Luettu: 8.2.2021.

Financelink 2020. Yritysten väliset maksuviiveet yleistyvät edelleen ja koronakriisin myötä myös monet pk-yritykset ovat pidentäneet maksuaikojaa. Luettavissa: <https://www.financelink.fi/uutta/yritysten-valiset-maksuviiveet-yleistyvat-edelleen-ja-koronakriisin-myota-myos-monet-pk-yritykset-ovat-pidentaneet-maksuaikojaan>. Luettu: 29.3.2021.

Hallituksen esitys HE 139/2016 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi arvonlisäverolain 137 ja 143 §:n muuttamisesta. Luettavissa: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/HE_139+2016.pdf. Luettu: 10.3.2021.

Hallituksen esitys HE 74/2020 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle eräksi veronkantoon liittyviksi väliaikaisiksi säännöksiksi. Luettavissa: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/HE_74+2020.pdf. Luettu: 8.3.2021.

Hallituksen esitys HE 143/2020 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi arvonlisäverolain 3 ja 149 a §:n muuttamisesta. Luettavissa: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/HE_143+2020.pdf. Luettu: 10.3.2021.

Harju, J. & Matikka, T. 2019. Yritysten hallinnolliset kustannukset selittävät ALV-alarajan aiheuttamat vaikutukset. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus. Luettavissa: <https://vatt.fi/yritysten-hallinnolliset-kustannukset-selittavat-alv-alarajan-aiheuttamat-vaikutukset>. Luettu: 11.3.2021.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2015. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Gaudeamus Oy. Helsinki. Luettavissa: <https://www.elibslibrary.com/book/9789524958868>.

Huovinen, K. 2017. Yrityksen muuttuminen arvonlisäverovelvolliseksi. Alempi AMK-opinnäytetyö. Haaga-Helia ammattikorkeakoulu, liiketalouden koulutusohjelma. Luettavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2017101015950>. Luettu 7.2.2021.

Hyvärinen, P. 2017. Maksuperusteinen arvonlisävero ja sen vaikutukset pien- ja mikroyri-
tysten lyhytaikaiseen maksukykyyn. Alempi AMK-opinnäytetyö. Oulun ammattikorkea-
koulu, liiketalouden tutkinto-ohjelma. Luettavissa: [http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-
201705168527](http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201705168527). Luettu: 19.3.2021.

Intrum 2020a. Intrumin tutkimus: Korona räjäytti maksuajat Suomessa. Luettavissa:
[https://www.intrum.fi/fi/ratkaisut-yrityksille/uutiset/tiedotteet/epr-2020-korona-rajaytti-mak-
suajat-suomessa/](https://www.intrum.fi/fi/ratkaisut-yrityksille/uutiset/tiedotteet/epr-2020-korona-rajaytti-mak-
suajat-suomessa/). Luettu:11.4.2021.

Intrum 2020b. European Payment Report 2020. Luettavissa: [https://www.intrum.fi/me-
dia/8877/finland-epr-countryreport-2020-final.pdf](https://www.intrum.fi/me-
dia/8877/finland-epr-countryreport-2020-final.pdf). Luettu: 11.4.2021.

Juanto, L., Punavaara, A. & Saukko, P. 2018. Arvonlisäverotus ja muu kulutusverotus. 9
uud. p. Alma Talent Oy. Helsinki. Luettavissa: [ezproxy.haaga-helia.fi:2048/lo-
gin?url=https://verkkokirjahylly.almatalent.fi/teos/18ve434815](ezproxy.haaga-helia.fi:2048/login?url=https://verkkokirjahylly.almatalent.fi/teos/18ve434815).

Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336

Kirjanpitolautakunta 2017. Yleisohje arvonlisäveron kirjaamisesta. Työ- ja elinkeinominis-
teriö. Luettavissa: [https://kirjanpitolautakunta.fi/docu-
ments/10197/10349155/ALV_YO_1711.pdf](https://kirjanpitolautakunta.fi/documents/10197/10349155/ALV_YO_1711.pdf). Luettu: 8.3.2021.

Laki oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä 9.9.2016/768

Liimatta, J. 2018. Maksuperusteisuus arvonlisäverotuksessa - vaihtoehto pk-yrityksille.
Pro gradu -tutkielma. Itä-Suomen yliopisto, yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiede-
kunta. Luettavissa: <http://urn.fi/urn:nbn:fi:uef-20180346>. Luettu: 19.3.2021.

Nieminen, A., Anttila, R., Äärilä, L., Jokinen, M. & Pikkujämsä, M. 2021. Arvonlisäverotus.
Alma Talent Oy. Helsinki. Luettavissa: [ezproxy.haaga-helia.fi:2048/login?url=https://fo-
kus.almatalent.fi/teos/av111](ezproxy.haaga-helia.fi:2048/login?url=https://fo-
kus.almatalent.fi/teos/av111).

Nyrhinen, R., Hyttinen, P. & Lamppu, K. 2019. Arvonlisäverotus käytännössä. 12 uud. p.
Alma Talent Oy. Helsinki. Luettavissa: [ezproxy.haaga-helia.fi:2048/login?url=https://verk-
kokirjahylly.almatalent.fi/teos/19ju435737](ezproxy.haaga-helia.fi:2048/login?url=https://verk-
kokirjahylly.almatalent.fi/teos/19ju435737).

Ojala, M. 2016. Asiantuntijalausunto HE139/2016 Maksuperusteinen arvonlisäverotus. Suomen Taloushallintoliitto ry. Luettavissa: <https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMeta-tieto/Documents/EDK-2016-AK-75665.pdf>. Luettu: 17.3.2021.

Pitkäranta, A. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä –Työkirja ammattikouluun. E-Oppi Oy. Jokioinen.

Prepula, E. 2016. Asiantuntijalausunto HE139/2016 Maksuperusteinen arvonlisäverotus. Tilintarkastus PK-Finland Oy. Luettavissa: <https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMeta-tieto/Documents/EDK-2016-AK-75619.pdf>. Luettu: 17.3.2021.

Puusa, A. & Juuti, P. 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Gaudeamus Oy. Luettavissa: <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789523456167>.

Tahvainen, T. 2017. Maksuperusteinen arvonlisävero – kuka hyöttyy, kuka ei? Taloushallintoliitto. Luettavissa: <https://yrittajille.taloushallintoliitto.fi/verotus/maksuperusteinen-arvonlisävero>. Luettu: 10.3.2021.

Taubert, E. 2018. Arvonlisäveron suorittamiseen liittyvät tekijät. Alempi AMK-opinnäytetyö. Haaga-Helia ammattikorkeakoulu, liiketalouden koulutusohjelma. Luettavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201805158334>. Luettu: 7.2.2021.

Tilastokeskus 2020. Verokertymä kasvoi 2,5 prosenttia vuonna 2019. Luettavissa: http://stat.fi/til/vermak/2019/vermak_2019_2020-09-18_tie_001_fi.html. Luettu: 8.2.2021.

Tilisanomat 2020. Verojen maksujärjestelyt – viivästyskorko laskee väliaikaisesti ja maksuaikaa lisää. Luettavissa: <https://tilisanomat.fi/verotus/verojen-maksujarjestelyt-viivastyskorko-laskee-valiaikaisesti-ja-maksuaikaa-lisaa>. Luettu: 10.3.2021.

Tomperi, S. 2020. Käytännön kirjanpito. 28 uud. p. Edita. Helsinki. Luettavissa: <https://www.ellibslibrary.com/book/978-951-37-7813-2>.

Tuloverolaki 30.12.1992/1535

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 3 uud. p. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Helsinki. Luettavissa: <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789520400118>.

Valtioneuvoston asetus oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä 21.12.2016/1355

Valtiovarainministeriö 2021a. Arvonlisäverotus. Luettavissa: <https://vm.fi/verotus/arvonlisaverotus>. Luettu: 8.2.2021.

Valtiovarainministeriö 2021b. Verojen maksujärjestelyihin helpotuksia. Luettavissa: <https://vm.fi/-/verojen-maksujarjestelyihin-helputuksia>. Luettu: 22.4.2021.

Verohallinto 2017. Maksujärjestelyn hakeminen. Luettavissa: <https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/verot-ja-maksut/maksaminen-yritykset-ja-yhteisot/maksuvaikeudet/maksujarjestely/>. Luettu: 15.2.2021.

Verohallinto 2020a. Mikä on arvonlisäverotus? Luettavissa: <https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/verot-ja-maksut/arvonlisaverotus/mika-arvonlisavero-on/>. Luettu: 7.2.2021.

Verohallinto 2020b. Arvonlisäverolaskuri – näin lasket arvonlisäveron. Luettavissa: <https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/verot-ja-maksut/arvonlisaverotus/arvonlisäverolas-kuri/>. Luettu: 5.3.2021.

Verohallinto 2020c. Koronatilanne: Maksujärjestelyn ehtoja helpotetaan tilapäisesti - uutta järjestelyä voi hakea 21.4. alkaen. Luettavissa: <https://www.vero.fi/tietoa-verohallinnosta/uutishuone/korona/maksujarjestelyn-ehtoja-helputetaan-tilapaisesti/>. Luettu: 10.3.2021.

Verohallinto 2021a. Arvonlisäveron ilmoitus- ja maksuohjeet. Luettavissa: <https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/verot-ja-maksut/arvonlisaverotus/ilmoitus-ja-maksuohjeet/>. Luettu: 10.3.2021.

Verohallinto 2021b. Oma-aloitteiset verot. Luettavissa: <https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/verot-ja-maksut/omaaloitteiset-verot/>. Luettu: 8.2.2021.

Verohallinto 2021c. Arvonlisäveron alarajahuojennus. Luettavissa: <https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/verot-ja-maksut/arvonlisaverotus/alarajahuojennus/>. Luettu: 10.3.2021.

Verohallinto 2021d. Helpotus yrityksille ja henkilöasiakkaille: lisää aikaa verojen maksuun 2,5 % korolla. Luettavissa: <https://www.vero.fi/tietoa-verohallinnosta/uutishuone/uutiset/uutiset/2021/helpotus-yrityksille-ja-henkiloasiakkaille-lisaaikaa-verojen-maksuun-25--korolla>. Luettu: 22.4.2021.

Verohallinto 2021e. Pienen yrityksen alv – vähäinen liiketoiminta on arvonlisäverotonta. Luettavissa: <https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/verot-ja-maksut/arvonlisaverotus/vahainen-liiketoiminta-on-arvonlisaverotonta/>. Luettu: 8.2.2021.

Yrittäjät 2021. Yrittäjyys Suomessa. Luettavissa: <https://www.yrittajat.fi/suomen-yrittajat/yrittajyys-suomessa-316363>. Luettu: 7.2.2021.

Liitteet

Liite 1. Lyhenteet

AVL arvonlisäverolaki 30.12.1993/1501

OVMA valtioneuvoston asetus oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä
21.12.2016/1355

OVML laki oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä 9.9.2016/768

Liite 2. Haastattelun teemat

1a) Arvonlisäveron käsittelyn suunnittelu mikro- ja pienyrityksessä

- 1.1 Missä tilanteissa asiakasyritys tai tilitoimisto ehdottaa arvonlisäveron suunnittelua?
- 1.2 Mihin arvonlisäverotukseen ja -velvollisuuteen liittyviin asioihin kiinnitetään huomiota tilitoimistossa?

1b) Arvonlisäverotuksen toteutus mikro- ja pienyrityksessä

- 1.3 Arvonlisäveron ajallinen kohdistaminen (suorite-/ lasku-/ maksuperusteinen), esimerkkejä ja hyödyt
- 1.4 Yritykset ja niiden toimiala, joille maksuperusteinen arvonlisävero on suotuisa valinta.

2) Maksurajoitteiset mikro- ja pienyritykset ja tilitoimiston suositukset

- 2.1 Mitkä ovat yleisimpiä syitä arvonlisäveron maksuvaikeuksiin?
- 2.2 Millaisin toimin tilanteita voidaan ennakoida ja korjata – kirjanpitäjän suositukset?

3) Arvonlisäverotuksen muutokset ja muutostarpeet pienyrityksien tueksi

- 3.1 Asteittainen verohuojennus – vähäisen liiketoiminnan raja ja alarajahuojennus
- 3.2 Seuraava uusi muutostarve